Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ὅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'. ✻ ΑΘΗΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1909 ✻ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✻ ΑΡΙΘΜΟΣ 331

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Τὰ ἔργα τῆς φαντασίας—Τὸ βυσσινὶ τριαντάφυλλο.
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Ἡ κοῦλια τἀκροπόταμου (συνέχεια).
ΗΛΙΑΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ. Ἐφοιτεμὸς καὶ ἀγάπη.
ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ. Τέχνη καὶ ἠθική.
Ε. ΚΛΕΜΑΝ. Τὰ ποιήματα τοῦ Σκίπη.
Μ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Ἀπὸ τὴ Ζωή—Ὁ Δῆμος.
ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Νέα βιβλία (Ν. Πολίτου: Ἑλλ. βιβλιογραφία. Δ. Βικέλα: Ἡ ζωή μου).
ΛΙΓΕΙΑ. Μαργαριτάρια.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Γ. Ἀβάζος. Λεάντρος Παλαμᾶς.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

Ὁ συνεργάτης μας Κώστας Παρορίτης, ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ἀπὸ τὴ Ζωὴ τοῦ Δειλινοῦ», τιμωρήθηκε τὶς προάλλες, καθὼς εἴδαμε στὶς ἐφημερίδες, μ' ἕνα βαρύτατο πρόστιμο, γιατὶ τὸ βιβλίο του αὐτό, ρεαλιστικὰ γραμένο, μποροῦσε νὰ σκανταλίσῃ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον ἀμαθῆ σὲ βάρος τοῦ συγγραφέα ποὺ εἶναι καὶ δάσκαλος.

Τί νὰ πῇ τώρα κανεὶς μπροστὰ σὲ τέτοια ἀπόφαση; Νὰ κλάψῃ ἢ νὰ γελάσῃ; Εἴχαμε τὴν ἐπιθυμία νὰ ρωτήσουμε ἀπὸ πότε τὰ φιλολογικὰ ἔργα ἀρχινήσανε νὰ τὰ κρίνουνε μὲ τὸν πήχη τῆς ἠθικῆς. Τώρα τελευταῖα στὸ Παρίσι ὁ Ἀνατὸλ Φράνς, ὁ Ἀκαδημαϊκός, παρακαλοῦμε, μὲ ἀξίωμα ὑποθέτουμε ὄχι λιγώτερο σεμνὸ ἀπὸ τὸ δασκαλικό, ἔβγαλε ὀχτὼ δηγήματα ποὺ εἶναι νὰ κοκκινίζῃ κανεὶς ἄμα τὰ διαβάζει. Ποιός τοῦ ζήτησε λόγο ἢ ποιός σκέφτηκε νά...τονὲ τιμωρήσῃ; Ἂν εἴτανε νὰ κρίνουνται τὰ φιλολογικὰ ἔργα μὲ τὸν πήχη τῆς ἠθικῆς, οἱ καλύτεροι συγγραφένδες ἔπρεπε νὰ ρηχτοῦνε στὴ φωτιὰ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ὡς τὸ Βοκάκιο. Μόνον ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ ὑποστηρίζεται σοβαρὰ πὼς ἄμα κανεὶς γίνῃ ὑπάλληλος τοῦ κράτους παύει πιὰ νὰ εἶναι ἄνθρωπος καὶ μεταβάλλεται σὲ μηχανὴ ἢ ὀργανέτο ποὺ τὸ κουρντίζει τὸ κέφι τοῦ κ. Μιστριώτη. Κι ὅμως σ' ἕνα ὅμορφο χρονογράφημα διαβάζαμε τὶς προάλλες πὼς κάποιος εἶδε στὴν Κέρκυρα ἕναν Ἐγγλέζο παπᾶ νὰ παίζῃ...λόουν τέννυς μὲ Ἐγγλέζους ἀξιωματικοὺς σὲ μιὰ δημόσια πλατεία.

Θέλουνε τώρα μερικοὶ νὰ εἰποῦνε πὼς ἡ δική μας κοινωνία εἶναι ἀκόμα ἀμόρφωτη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρίνῃ. Μὰ ἂν εἶναι ἔτσι, χρέος τῆς κοινωνίας νἀνεβῇ ἀπὸ κεῖ ποὺ βρίσκεται σὲ ἀψηλότερα ἐπίπεδα κι ὄχι νὰ κατεβοῦνε οἱ συγγραφένδες στὸ δικό της ταπεινὸ ἐπίπεδο. Νὰ κρίνῃ ἐπὶ τέλους ὁ ὄχλος μὲ περιωρισμένη ἀντίληψη, τὸ νοιώθουμε. Μὰ νὰ συμμερίζεται κ' ἡ Πολιτεία τὶς τέτοιες ἰδέες τοῦ ὄχλου, εἶναι ἀλήθεια ἀπελπιστικὸ κι ἀπογοητευτικὸ γιὰ κάθε τίμιο κ' ἱκανὸ ὑπάλληλο.

Κι ὁ Τύπος μας; θὰ ρωτήσετε. Δὲ βαρειέστε. Ἂν εἴτανε γιὰ καμιὰ δούλα, ναί, νὰ γράψουμε πέντε στῆλες. Γιὰ τέτοια ζητήματα, ποῦ τόπος! Μερικὲς ἐφημερίδες σωπάσανε καθολοκληρία, ἄλλες βρήκανε τὴν εὐκαιρία νὰ χύσουνε τὸ φαρμάκι τους κατὰ τῆς δημοτικῆς καὶ νὰ χειροκροτήσουνε μιὰ τέτοια ἀπόφαση. Ἀντίληψη γενικὴ καμιά. Τὸν τύπο μας ὡς τόσο δὲν περιμένουμε τώρα νὰ τονὲ μάθουμε. Μὰ οἱ νέοι μας ἐπιστήμονες, οἱ νέοι μας νομικοὶ ποὺ μορφωθήκανε στὴ Γερμανία καὶ ξέρουνε πὼς ἐκεῖ ζεματᾶνε κάθε μέρα κι αὐτὸν τὸν τρομερὸ τὸν Κάϊζερ; Πῶς δὲ βρέθηκε ἕνας νὰ διαμαρτυρηθῇ γιὰ τὸ στραγγάλισμα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης, ποὺ εἶναι ὅ,τι πολυτιμότερο μπορεῖ νὰ ἔχῃ σήμερα ἕνας ἄνθρωπος; Δὲν πρόκειται ἐδῶ πιὰ γιὰ μαλλιαροὺς καὶ καθαριστάδες. Πρόκειται γιὰ τὰ πρῶτα ἀνθρώπινα δικαιώματα ποὺ εἶναι σεβαστὰ παντοῦ, ἀκόμα καὶ στὴν Τουρκιά.

Ὡς τόσο πρέπει νὰ εἴμαστε φχαριστημένοι ποὺ ὁ Παρορίτης τιμωρήθηκε μόνο μὲ πρόστιμο. Μποροῦσε καὶ νὰ σουβλιστῇ καὶ νὰ κρεμαστῇ ἀφοῦ εἶχε τὸ κουράγιο νὰ βγῇ δημοτικιστής, γιατὶ φαίνεται πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀφορμὴ τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἄγριας καταδίωξης ποὺ τοῦ γίνεται, ἐνῶ ἀναγνωρίζεται πὼς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ὑπάλληλους. Μὲ τὰ σημερινὰ πολιτικὰ χάλια μάλιστα εἶναι περίεργο πὼς τηνὲ γλύτωσε τόσο φτηνά. Καὶ τώρα ποιό εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα; Νἀλλάξουνε πεποίθησες, δὲ φαίνεται διόλου παθανό. Δὲν ξέρουμε μόνο οἱ ξένοι τί ἰδέα θὰ σκηματίσουνε γιὰ τὸ βαθμὸ τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας ποὺ τῆς λείπει τὸ κυριώτερο, ὁ σεβασμὸς στὶς ἰδέες τοῦ ἄλλου.

ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ

ΜΙΛΗΜΑ

Πέρα στὴ λίμνη μιὰ βραδιὰ τῆς μίλησα:—Εἶσ' ὡραία
Καὶ σέρνεις σ' ὅλες τὶς καρδιὲς τὰ ἐρωτικὰ τὰ φύτρα,
Σὰν τὴ Λαχτάρα ζωντανὴ κ' αἰθέρια ὡς μιὰν Ἰδέα,
Παιδούλα κοσμοπλάστρα ἐσύ, παιδούλα καταλύτρα!

Περνᾷς καὶ χύνεται παντοῦ τῆς μουσικῆς ἡ βρύση
Κι ὅλοι οἱ λεβέντηδες κυτοῦν περίσσια ἐρωτεμένοι,
Μὰ δίχως ἡ ὀνειρόπλαστη ματιά σου νἀντικρύσῃ
Ἀτάραχη περνᾷς, γοργὴ κι ἀμίλητη καὶ ξένη...

Πότε θὰ σκύψῃς τοῦ καημοῦ νὰ μάσῃς τἀνθια, κόρη;—
Καὶ μἀποκρίθη γέρνοντας (ἀκόμη τὸ θυμᾶμαι)
Τὴν ξανθὴ κόμη καὶ μακριὰ θωρῶντας πρὸς τὰ ὄρη
Τ' ἄστρο ποὺ ὑψώνονταν σὲ φῶς αἱμάτινο:—Φοβᾶμαι...

Γενεύη, 1909.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

ΤΟ ΒΥΣΣΙΝΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

Σ' ἕνα σπίτι, μέσα σὲ κύκλο μουσοθρεμμένων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, κι ἀπὸ τὰ δυὸ φύλα, ὁ κ. Π. Ροδοκανάκης, μᾶς διαβάσε τὸ «Βυσσινὶ Τριαντάφυλλο». Ἡ ἐντύπωση ποὺ μᾶς ἄφησε τὸ νέο ἔργο του εἶναι πιὸ πολὺ μουσικὴ παρὰ πλαστική, ὥστε νὰ μποροῦμε τώρα καθαρὰ νὰ τὴν προσδιορίσουμε. Πρῶτα, γιατὶ ἕνα ἔργο ὅσο καλλιτεχνικώτερο εἶναι, δηλαδή, τὶς ἑνενήντα ἐνιὰ φορὲς στὶς ἑκατό, συνθετικώτερο καὶ πολυπλοκώτερο, τόσο δυσκολώτερα νοιώθεται ἀπὸ ἕνα ἄκουσμα· γιὰ νὰ κρίνῃς, πρέπει νὰ μελετήσῃς, δηλαδὴ νὰ διαβάσῃς· μιὰ δουλειὰ—μικρὴ μεγάλη—μὲ ἄνεση, στὴν ἡτυχία καὶ στὴ μοναξιά. Ὕστερα, γιατὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ροδοκανάκη μᾶς παρουσιάζεται μέσα σ' ἕνα θαμποχάραμα, ποὺ εἶναι μαζὶ σὰ μυστήριο καὶ σὰν κοροϊδία, καὶ κάνει ὥστ' ἐκεῖ ποὺ νομίζουμε πὼς πιάνουμε στὰ χέρια μας ἄνθρωπους, νὰ μᾶς γλιστρᾶνε ἀπὸ τὰ χέρια μας σὰν ὀνειροφαντάσματα.

Καὶ λοιπὸν ἡ ἁπλή μου καὶ κάπως πρόχειρη καὶ ὄχι τελειωτικὴ ἐντύπωση:

«Δυὸ πράματα ὡραῖα ἔχει ὁ κόσμος· τὸν ἔρωτο καὶ τὸ θάνατο», λέει στὸν «Κονσαλβο» του ὁ Λεοπάρδης. Τὰ δίδυμα αὐτά, μέσα στὴν ἱστορία δυὸ νέων ἀνθρώπων ποὺ ἀγαπηθήκαν καὶ ποὺ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους· παλιὲς ἱστορίες, πάντα νέες· ὁ κ. Ροδοκανάκης θέλησε ὄχι τόσο νὰ ζωγραφίσῃ, ὅσο νὰ τραγουδήσῃ· ὄχι τόσο νὰ τραγουδήσῃ, ὅσο νὰ συμβολίσῃ. Γύρο στὸ βυσσινὶ τοῦτο τριαντάφυλλο, ποὺ δὲν τὸ χαϊδέψε σὲ κανένα περιβολάκι ὁ δροσερὸς ἀέρας καὶ τῆς μέρας τὸ φῶς, ἀλλὰ πιὸ πολὺ σὲ θερμοκήπιο μέσα ἡ ζέστα ποὺ ἀγκαλιάζει ἡδονικὰ κάποια σπάνια καὶ ξωτικὰ λουλούδια, σὰν πιὸ πολὺ μιᾶς τέχνης παρὰ τῆς φύσης βλαστάρια, ζοῦνε καὶ μιλοῦνε, αἰσθάνονται καὶ πάσχουν, ἀστράφτουνε καὶ σβύνουν τὰ πρόσωπα ποὺ μᾶς τὰ φέρνει στὸ εἶναι, ἤ, ἂν θέλετε, τὰ νευρόσπαστα ποὺ παίζει στὰ χέρια του ὁ νέος τεχνίτης.

Δὲν εἶναι παρμένα ἀπὸ τοὺς μαγικοὺς κόσμους τῆς παράδοσης ἢ τοῦ παραμυθιοῦ· ἄνθρωποι τῆς σύγχρονης ζωῆς, ποὺ ἀνίσως καὶ δὲ ζοῦνε σὰν κ' ἐμᾶς, ὅμως ζοῦνε στὸ πλάγι μας· καὶ, μαζί, ἄνθρωποι ποὺ ἔρχονται στιγμὲς καὶ μᾶς δείχνονται πιὸ πολὺ μακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς ἥρωες τοῦ μύθου. Δὲν πετοῦνε στὰ σύγνεφα, οὔτε γγίζουνε στὰστέρια μὲ τὰ μέτωπά τους· ὅμως οὔτε στὴ γῆ πατοῦνε στερεά. Θυμίζουνε κάποιο περπάτημα, ποὺ ὀνειρευόμαστε συχνὰ στὸν ὕπνο μας, τόσο ἀλαφρό, ποὺ ἄξαφνα γίνεται ἀεροπέταμα.

Ἔργα, σὰν αὐτὸ ποὺ ἀκούσαμε ἀπὸ τὸν κ. Ροδοκανάκη, ἔχουν τὰ ψεγάδια καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ εἴδους τους. Δηλαδὴ τοῦ ἔρχεται κανενὸς νὰ στοχαστῆ: Καλὰ καλὰ δὲν ὑπάρχουν ἐλαττώματα καὶ δὲν ὑπάρχουν προτερήματα, στὴν τέχνη, καθὼς καὶ στὴ ζωή. Ὑπάρχουμε μονάχα ἐμεῖς ποὺ καθὼς κάνουμε τὴν ἠθική, ἔτσι πλάθουμε καὶ τὴν ὀμορφιά, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνατροφή μας, μὲ τὰ συνήθια μας, μὲ τὰ γοῦστα μας καὶ μὲ τὰ μυαλά μας. Ὑπάρχει μονάχα ὁ ποιητὴς ποὺ δημιουργεῖ, ἄλλοτε μὲ τὴν ὑποταγὴ στὰ πατροπαράδοτα καὶ συμμορφωμένος μὲ τὰ κανονικὰ καὶ μὲ τὰ σύμμετρα, καὶ ἄλλοτε ἀνυπόταχτος, καὶ καταφρονώντας ὅλα, καὶ τὰ πάντα ἀνακατώνοντας. Φτάνει νὰ *δημιουργῆ*. Θυμᾶμαι τὰ λόγια τοῦτα βαλμένα ἀπὸ τὸ Ρενὰν στὸ στόμα ἑνὸς ἡρωά του: «Ὅλα ὡραῖα, ὅλα καλά, ἐξὼν ἀπὸ τὰ μέτρια. Δὲν ὑπάρχει τόπος γιὰ τὸ μέτριο μήτε στὸν οὐρανό, μήτε στὴν κόλαση.» Ὅ,τι γράφει ὁ κ. Ροδοκανάκης σφραγίζεται ἀπὸ μιὰν ὡραία ὁρμή, ποὺ νέα εἶναι ἀκόμη, καὶ δὲν ἔδειξε ὅλη της τὴν πλαστικὴ χάρη, μὰ τραβᾷ ἀνυπόμονα πρὸς τὸ δημιούργημα κάποιας διαλεχτῆς ὀμορφιᾶς. Στὸ «Βυσσινὶ τριαντάφυλλο» βρίσκετε στοιχεῖα ἀπὸ τὴ ζωή, τὸ σκέδιο μιᾶς ἱστορίας, κάτι σὰν ψυχολογικὴ ἀνάλυση, κάποιο δρᾶμα, κάτι σὰ χαραχτῆρες, λίγη εἰρωνία, λίγη φιλοσοφία, ἕναν εὐλεπῆ, μιὰ κόμησσα, ξέρω κ' ἐγὼ τί. Μὰ τὸ ξεδιακριτικό του γνώρισμα εἶναι τὸ ἐγὼ τοῦ συγγραφέα ποὺ δὲν περιγράφει τὴ ζωή, πιστὰ ἢ ἄπιστα, μὰ τὴν ἑρμηνεύει, ντύνοντάς τηνε, μεταμορφώνοντας, σχεδὸν παραμορφώνοντας, μέσα στὰ πλατιὰ πολύπτυχα, ἀρχοντικά, καὶ κάποτε ἀποκριάτικα, φορέματα τοῦ λυρισμοῦ. Ὁ λυρισμός, τὸ ἐγώ, φτερωτό, μεθυσμένο, ὀνειροπλημμυρισμένο, προσφέροντας τὰ πάντα, καὶ τὰ κοινὰ τῆς ζωῆς, καὶ τοὺς συνηθισμένους τοῦ κόσμου, μέσα σὲ χρυσοσκαλιστὰ κυπελλάκια, σὰν ἀκριβὰ λικέρια. Ὁ λυρισμός, ποὺ συνθέτει ἀμελημένα τὰ βιβλία του, πιὸ φροντισμένα τὶς σελίδες του, καὶ φροντισμένα πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα τὶς φράσες του, μὲ τὸ καπρίτσιο του, μὲ τὸ χιοῦμορ του, μὲ τὴν ὑπερβολή του καὶ μὲ τὴν ἀκρότητά του, μὲ κάποια λειτουργικὴ μονοτονία, καὶ ἀσυμμετρία νεανική, ποὺ τραβᾷ καὶ ἐρεθίζει, ποὺ λιγώνει καὶ ἀποκοιμίζει. Ὁ λυρισμός ποὺ ἀρχίζει, ἰδεολογικά, μὲ τὴ συζήτηση καὶ τελειώνει, κοροϊδευτικά, μὲ τὸν ὕπνο τῆς κοντέσσας. Ρωμάντσο θὰ πῆτε; διήγημα; μελέτη; κάτι πολὺ πιὸ λίγο καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ κεῖνα.

Στὰ πεταχτά, τούτη μου ἡ ἐντύπωση γιὰ τὸ ἄκουσμα. Μόνο τὸ διάβασμα τοῦ ἔργου θὰ μ' ἔκανε τελειωτικώτερα νὰ μιλήσω γιὰ τοῦτο, μ' ἕναν ἴσκιο κριτικῆς. Μὰ ὅ,τι μοῦ δίνει θάρρος εἶναι ἡ προτήτερη, λιγοστή, ὅμως διαλεχτὴ ἐργασία τοῦ κ. Ροδοκανάκη. Τὸ «Φλογισμένο ράσο» του, ὅσο κι ἂν κόβεται κάπως ἀπότομα, εἶναι μιὰ ὡραία χρωματισμένη ζωγραφιὰ τῆς ζωῆς τῶν ἱεροσπουδαστῶν τῆς Χάλκης μὲ κορνίζα τὴν πιὸ μεγαλόπρεπη φύση ποὺ δόθηκε σὲ μάτι ἀνθρώπινο νὰ χαρῆ, εἶδος πρελούντιου τῆς συμφωνίας τοῦ «Βυσσινιοῦ Τριαντάφυλλου». Ὅσο γιὰ τὶς πρῶτες του φιλολογικὲς δοκιμὲς ποὺ μᾶς παρουσίασε μὲ τὄνομα De profundis, ἐγὼ εἶμαι ἐνθουσιασμένος ἀπ' αὐτές. Τὶς ἄνοιξα νὰ τὶς φυλλομετρήσω μὲ τὴν ἰδέα πὼς θἄφερτα σὲ ἀστενικὰ ξαναπαρσίματα, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν τελευταίων ξένων διαβασμάτων, μιᾶς νωθρῆς τέχνης καὶ πρωτόπειρης· καὶ βρέθηκα μπροστὰ σ' ἕνα εἶδος καλλιτεχνικοῦ κινηματόγραφου, ποὺ μοῦ παρουσίασε μὲ ἀξιοσπούδαστη πρωτοτυπία, γοργὰ καὶ τρεμουλιαστά, πλούσιες εἰκονίτσες, ἀπὸ τὰ βαθη τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τοὺς βυθοὺς τῆς ψυχῆς, τὴ συγκίνηση ἑνὸς νοῦ ἐπιδεχτικοῦ νὰ κρατήση μέσα του καὶ νὰ ξαναδώση κάθε λογῆς ὄψες τῆς ἱστορίας, τοῦ μύθου, τῆς φύσης, τῆς ζωῆς. Καὶ σημειῶστε πὼς τὰ De profundis τοῦτα εἶναι γραμμένα στὴν καθαρεύουσα. Ροδοξημέρωμα ἑνὸς ποιητῆ καὶ ἡλιόγερμα μιᾶς γερόντισσας σὰν τὴν καθαρεύουσα. Γιατὶ ὁ κ. Ροδοκανάκης τὰ νέος νοῦς στοχαστικός, μολονότι ἄρχισε τόσο καλὰ μὲ τὴ γλῶσσα ποὺ τὸν ἔμαθε τὸ σκολειό, εἶδε πὼς ἡ τέχνη του δὲν μπορεῖ νὰ τραβήξη μπροστὰ παρὰ μὲ τὴ γλῶσσα τῆς τέχνης. Καὶ μὲ ὅλες του τὶς ἀριστοκρατικὲς ἀγάπες, βαφτίστηκε στὰ νερὰ τῆς δημοτικῆς.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΚΙΠΗ

(Ἕνα γράμμα τοῦ κ. E. Clément*)*

Ἀγαπητὲ Κύριε,

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ νέου βιβλίου σας «Κάλβεια Μέτρα», φανέρωμα ἑνὸς μαγευτικοῦ τρόπου πὼς δὲ μοῦ κρατᾶτε ἄχτι, ποὺ δὲ σᾶς εὐχαρίστησα ἀκόμα γιὰ τὴ «Μεγάλη Αὔρα». Εἶμαι τόσο πλημμυρισμένος ἀπὸ βιαστικὴ ἐργασία ποὺ μόλις τελευταῖα κατώρθωσα νὰ τελειώσω τὴν ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καὶ μοῦ κεντάει τὸν πόθο νὰ φτάσω ὅσο τὸ γληγορώτερο καὶ στὸ «Κάλβεια Μέτρα» σας.

Τὸ βιβλίο σας μπόρεσε νὰ δικαιώση ἀπὸ τὶς περσότερες ἔποψες τὸ φιλόδοξο τίτλο του. Τὰ περσότερα κομμάτια ποὺ τὸ ἀποτελοῦν, εἶν' ἀληθινὰ ἐμψυχωμένα ἀπὸ μιὰ «μεγάλη πνοή». Δίνετε τὴν πιὸ ἀψηλὴ ἰδέα τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ποιητῆ. Δὲν τὸν παίρνετε μονάχα σὰν ἕναν ἐρωτεμένο ψάλτη ὅλων τῶν μορφῶν τῆς Ὀμορφιᾶς. Θέλετε ἀκόμα νὰ εἶναι ὁ κήρυκας τῆς ἀλήθειας κι ὁ ἐμπνεστὴς τοῦ καλοῦ. Αὐτὴ ἡ σύλληψη στὴν ποίησή σας δίνει ἕνα χαραχτήρα βαρύτητας καὶ τῆς ἀψηλότερης ἠθικῆς, γιὰ τὴν ὁποία ὀφείλει κανεὶς νὰ σᾶς συγχαρῆ. Μὰ ξέρετε ἐπίσης νὰ ντύνετε τὶς ἰδέες σας μὲ λαμπερὰ ἐνδύματα ποὺ σᾶς παρέχει μιὰ φανταστικὰ ἀξιοπαρατήρητα πλούσια. Ἔχετε, ὅπως ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ρωμιῶν συγραφέηδων, μιὰ κλίση σημειωμένη γιὰ τὸ σύμβολο.

Εἶμαι μακρυὰ ἀπὸ τοῦ νὰ παραγνωρίσω πόσο αὐτὴ ἡ μορφὴ τῆς τέχνης ἔχει θέλγητρο κ' ποιητικὴ μαγεία. Μᾶς ἀποκαλύπτει μ' ἕνα λαχταριστὸ τρόπο τὴν προσωπικὴ ἐντύπωση ποὺ ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ παίρνει ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, καί, ἂν μπορῶ νὰ πῶ, τὴν εἰδικὴ κώχη τοῦ δράματός του. Ὁ ποιητὴς κατορθώνει ἔτσι νὰ ὑποκειμενικοποιήση μὲ κάποιον τρόπο τὰ αἰστήματά του τὰ πιὸ παροδικὰ καὶ τὰ πιὸ σύμπλεχτα. Αὐτὸ εἶναι θαυμαστὸ χωρὶς ἄλλο· ἀλλὰ δυὸ σκόπελοι προκύπτουν: τὸ τετριμμένο ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ κι ἡ σκοτεινότητα κ' ἡ ἀσυναρτησία ἀπ' τὴν ἄλλη. Ἂν τὸ σύμβολο εἶναι πολυμεταχείριστο, πέφτετε στὴ Χάρυβδη· ἂν εἶναι ζοφερὸ κι αἰνιγματικό, σκαλώνετε στὴ Σκύλλα. Τούτη ἡ ἱστορία ἐξ ἄλλου, εἶναι κ' ἡ φοβερώτερη καὶ πολὺ λίγοι, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν πιὸ μεγάλων, μπόρεσαν νὰ τὴν ξεφύγουν ὁλωσδιό-

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*

Ἡ Κούλα δὲν τόβρηκε ἀναγκαῖο νὰ ἐξηγήση στὸ φίλο της πὼς τώρα τόχε βάψει μαύρο ἡ Φρόσω καὶ τουλουπώνονταν μ' αὐτὸ σὰν ἔβγαιε στὴ βραδυνὴ περιοδεία της στὴν πόλη. Προτίμησε νἀρθῆ ἴσα στὸ ζήτημα:

«Θὲς νὰ κρυώνω ἢ νὰ μὴν κρυώνω, Μανθο;»

«Τί ρώτημα εἶν' αὐτό.»

«Σὲ ρωτάω, πές, τί θέλεις;»

Ὁ λοχίας ἔμπλεξε.

«Νὰ μὴν κρυώνης», μουρμούρισε.

«Τότε πάρε μ' τρία τσεκλιὰ κόκινο γνέμα μάλλ'νο νὰ πλέξω μιὰ μπερτίτσα.»

Ὁ λοχίας εἶχε πέσει ὀλόβολος στὸ δίχτυ.

«Θὰ μ' τὰ πάρ'ς, ἔ; θὰ μ' τὰ φέρ'ς αὔριο. Νὰ καρτεράω τἀποβραδὺ πίσω στ' φράχτη;»

Καὶ κρεμάστηκε μ' ὅλη τὴ γλύκα τῶν ματιῶν της ἀπάνω του.

Ὁ Σακαρέλος κοίταζε βουβὸς τὴ λάμψη τους μὲς τὸ σκοτάδι. Δὲν ἤταν γραφτὸ καὶ τούτη τὴ δεκαμερία νὰ πάρη τὶς μεταξωτὲς καλτσοδέτες (μὲ τὄνομά του κεντημένο σ' αὐτὲς ἀνάποδα κατὰ τὸν κανόνα), ποὺ εἶχε παραγγείλει ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες σ' ἕναν καζάζη τοῦ τουρκομαχαλά.

«Αὐτὴ ἡ ἀγάπη θὰ μὲ ρίξη στὸν γκρεμό», συλλογιόνταν ὁ βαλτινὸς λοχίας κ' ἤταν ἕτοιμος νὰ πεῖ τὸ ὄχι. Τσιγγούνης πράγματι δὲν ἤταν, καθὼς εἶχε τὄνομα καὶ καθὼς τὸν νόμιζε κ' ἡ ἀγαπητικιά του. Μὰ οἱ πόροι του ἤταν μετρημένοι, κι ὅσο κι ἂν ἡ ψυχολογία του μπορεῖ νἀντινομῆ μὲ τὴν παραδομένη τοῦ τόπου του ὁ Μάνθος Σακαρελος δὲν ἐννοοῦσε νὰ γυρεύη ἄδηλους τέτιους. Δὲν ἤθελε νἄναι περήφανος καὶ τσελεπὴς στὴ ντυμασιὰ μονάχα, ἐννοοῦσε νἄναι τὸ ἴδιο τσελεπὴς καὶ παστρικὸς στὰ χέρια. Κι αὐτὴ τὴν ὥρα πάλευε μὲ τὸν πειρασμό. Ἕνα πείσμα μέσα του ἤθελε νὰ κόψη τὴν κακὴ συνήθεια τῆς ἀγαπημένης του νὰ τὸν ζυγόνη πάντα μὲ μιὰ ἀπαίτηση. «Κάλλιο νὰ μὴν ξαναρθῆς νὰ μ' ἀνταμώσης», τριγύριζε στὸ πνεῦμα του, μὰ ἡ γλώσσα δὲ μποροῦσε νὰ τὸ ξεστομίση. Τὰ μάτια τοῦ φιδιοῦ, ποὺ τοῦ εἶχε ζώσει τὸ λαιμό του, τοῦ τὴν ἔδεσαν, ἡ ζέστη τοῦ κορμιοῦ ποὺ τρίβονταν ἀπάνω του κ' ἡ ἰδέα πὼς αὐτὸ κρυόνει τοῦ ἔφερνε θερμὸ ἀνατρίχιασμα καὶ στὸ δικό του. Ἄφωνος κολλήθηκε στὰ χείλη ποὺ ἡ ἀναπνοή τους τοῦ ζαλιζε τὸ νοῦ.

. . . . . .

Ἡ νύχτα εἶχε προχωρέσει κι ὁ ὑπαξιωματικὸς δὲν ἄκουτε τὸ προσκλητήριο ποὺ σήμανε στὸ κάστρο. Ἴσως θὰ πληρώνονταν ἡ ἐπιθυμία τῆς Κούλας νὰ ξενυχτίση κάτω ἀπ' τὴν καπότα τἀγαπημένου της, ἂν ἄξαφνα κυπριά, ποὺ ἀκούστησαν ἀπ' τὴν πλαγιὰ πίσω τους, δὲν πρόδιναν τὸ σίμωμα γιδιῶν ποὺ ροβολοῦσαν πρὸς τὴν ποταμιά. Σὲ λίγο πήδησε ὁ τράγος μπρός τους. Ἀναγκάστηκαν νὰ σηκωθοῦν. Θυμήθηκαν κ' οἱ δυὸ πὼς τοὺς προσμένουν στὸ στρατώνα καὶ στὴν κούλια.

Ἀφοῦ προχώρεσαν ἕνα διάστημα μαζί, ὅσο ποὺ φάνηκαν τὰ φῶτα ἀπὸ τὸ κάστρο, ἡ Κούλα στάθηκε.

«Ἀϊ στὸ στρατώνα τώρα σύ· μὴν ἔρχεσ' ἀπὸ

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 326 φύλλο.

λου. Χωρίς ν' ἀνέβουμε ὡς τὸ Σολωμό, ποὺ εἶναι ὁ πατέρας τοῦ συμβολισμοῦ στὴ νεοελληνικὴ φιλολογία, ὁ ὑπέροχος ποιητὴς Παλαμᾶς ἀγγίζει κάποτες αὐτὴ τὴν ἄβυσσο κ' ἡ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη κουράζεται σὲ στιγμὲς νὰ προσπεράσῃ τὶς κρύφιες του πρόθεσες. Ρωτιέμαι συχνὰ γιατί αὐτὸς ὁ ὁμιχλώδικος ἄνεμος φυσάει στὴ χώρα σας — χώρα τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ Φωτός. Εἶναι ξένες ἐπίδρασες ποὺ θὰ εἶταν καλὸ νὰ ξετιναχτοῦν.

Ἂν ἔκανα αὐτὴ τὴ διάκριση, δὲν τὴν ἔκανα καθόλου γιὰ νὰ σᾶς κρίνω σκληρά. Τὸ γενικὸ σύμβολο εἶν' ἀρκετὰ ἄνετο νὰ κατανοηθῇ μέσα στὴν ὁλότητα τῶν ποιημάτων σας, ἐξὸν λόγου χάρη στὸ «Τραγούδι τοῦ Ξένου» ὅπου ἡ ἀλληγορία μένει ἀόριστη. Μπόρεσα νὰ νοιώσω σ' αὐτὴ τὴν ἐπιθεώρηση τῆς μυθολογίας κι ὅλων τῶν παραδόσεων πὼς οἱ ἐφεύρεσες κ' οἱ ἰδέες τοῦ ποιητῆ σέρνουν τὴν ἀνθρωπότητα· ὅμως δὲν εἶμαι γιὰ τίποτα βέβαιος.

Ἐξ ἀντιθέτου, βρίσκω πολλὴ φαντασία ἀγγυχτικιὰ στὸ «Τραγούδι τοῦ Ἄρρωστου»· ὡστόσο ἡ φαντασία πνίγει πολὺ τὸ αἴσθημα κ' ἡ λάμψη τῆς μορφῆς δὲν κατορθώνει πάντοτε νὰ ξεφανίσῃ τὸ τετριμμένο τοῦ βάθους. Προτιμῶ τὸν «Ἀργαλειὸ τοῦ Αἰγαίου» ὅπου σημειώνετε ὑπέροχα τὰ μεγάλα διαστήματα τῆν Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ξεδηλώνετε προφητικὰ τὴν ἐλπίδα γιὰ μελλοντικὲς δόξες. «Ὁ Νοσταλγὸς» εἶν' ἕνα ποιητικὸ παράπονο γιὰ τὴν ἀρχαία τέχνη, τὴ θρησκεία καὶ τὴ ζωὴ ποὺ τελειώνει σὲ μιὰ πράξη πίστης στὴν ψυχὴ τὴν ἐμπνεσμένη γιὰ τὴν ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ τὴ Γῆ. «Τὸ Στοιχειὸ τοῦ Χειμῶνα» δεῖγμα μιᾶς σπάνιας ἀφέλειας τῆς φαντασίας. Θὰ ἔλεγε κανείς: ἕνα παραμύθι φανταστικὸ τῶν Νεράϊδων· ὅμως δὲν ἐνυπάρχει κάποια ὑπερβολὴ σὰν ὁ Χειμῶνας λέει πὼς γίνεται Ἡφαίστειο καὶ τῆς ψυχῆς του ἡ λάβα κατακαίει τὴ γῆς· Μεγάλη μελωδία καὶ δροσιὰ βρίσκω, στὸν «Πετροκότσυφα» ποὺ συμβολίζει τὴν περήφανη ψυχὴ τῶν βουνίσιων γραικῶν. «Ἡ Κόμη τῆς Βερενίκης» εἶναι ἐρωτικὲς λιτανεῖες στὰ μαῦρα μαλλιὰ τῆς τρισαγαπημένης· βρίσκει κανεὶς σ' αὐτὸ μιὰ ποίηση θερμὴ καὶ χαριτωμένη. Μιὰ ἴδιου εἴδους θρήσκα θερμότητα φλογίζει καὶ τὸν «Ὕμνο στὴ Γυναίκα». Σ' αὐτὸ τὸ ποίημα καθὼς σχεδὸν σὲ ὅλο τὸ βιβλίο, ἡ χρήση τοῦ ἐπωδοῦ γυρίζει σχεδὸν σὲ κατάχρηση. «Οἱ ρυθμοὶ τῶν δακρύων» κλείνουν μελαγχολικὰ τὴ σειρά. Καὶ λέτε ἀλήθεια: Οἱ θύμησες κ' οἱ ἐλπίδες ἀφίνουν μὲς στὴν καρδιὰ ἕν' ἀχνάρι δακρύων.

Δὲ θὰ τελειώσω χωρὶς νὰ σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὴν καθαρὴ καὶ χυμώδικη γλῶσσα σας, εἰλικρινὰ ρωμαϊκή, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπιτηδειοσύνη μὲ τὴν ὁποία ξέρετε νὰ τὴν μεταχειρίζεστε. Εἶμαι ἀπὸ κείνους ποὺ σκέπτουνται πὼς σὲ τέτοιο ὑλικὸ ὀφείλει νὰ ὑποτάζεται κανεὶς χωρὶς ἐπιφύλαξη στοὺς νόμους τῆς ἐπιστήμης τῆς ὁποίας ὁ Διδάσκαλος Ψυχάρης εἶναι ὁ ἀναδειγμένος χρησμός.

Ἀκολουθᾶτε νὰ πλουτίζετε τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία. Τὸ ταλέντο σας εἶν' ἀπὸ κεῖνα ποὺ τὴν τιμοῦνε.

Ἀφιερώνετε τὸ βιβλίο σας στὴ Γαλλία. Ἐπιτρέψτε μου στὴν ἰδιότητά μου, σὰ γάλλος ποὺ εἶμαι, ν' ἀναγαλλιάσω γι' αὐτὴ τὴν ἀφιέρωση. Ἡ Γαλλία κ' ἡ Ἑλλάδα εἶναι πνευματικὲς ἀδερφάδες. Κι ἂν συμβαίνει ἕνα ρωμιὸς νὰ νοιώθεται σὰ στὴν πατρίδα του στὴ Γαλλία, δὲν εἶναι γάλλος πολιτισμένος ποὺ νὰ μὴ λογαριάζῃ τὴν Ἑλλάδα σὰ μιὰν ἄλλη πατρίδα.

Δεχτῆτε, ἀγαπητὲ κύριε, κτλ.

Ε. ΚΛΕΜΑΝ

καθηγητὴς

Νίκαια, Φλεβάρης 1909.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ν. Γ. Πολίτου.—Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία—Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀλλαχοῦ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907—(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος Γ.) Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1909. Σελ. 393—540.

«Κοσμικὸν Βενεδικτῖνον» ὠνόμασε ὁ Reinach τὸν καθηγητή μας κ. Σπ. Π. Λάμπρο. Τέτοιο ἐπίθετο, θαρροῦμε, ταιριάζει καὶ παραταιριάζει καὶ τοῦ συναδέρφου του κ. Πολίτη. Ὅποιος ξέρει πόσο δύσκολο εἶναι ἐδῶ νὰ μαζέψῃ κανεὶς τὶς χρειαζούμενες πληροφορίες, πόσο τεμπέληδες εἶναι κ' ἐκεῖνοι ἀκόμα ποὺ συφέρο τους εἶναι νὰ τὶς δίνουν, πόσο μᾶς λείπουν τὰ ὄργανα ἐκεῖνα, σὰν λ χ. τὸν Argus τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ, μὲ μιὰ ἐλάχιστη ἀμοιβή, σοῦ στέλνουν στὸ γραφεῖο σου μέσα ὅλα τὰ ἄρθρα καὶ τὰ ἀποσπάσματα καὶ τὶς παραπομπὲς ποὺ σοῦ χρειάζονται γιὰ ἕνα ζήτημα, θὰ καταλάβῃ τί κόπο ἔκαμε ὁ σοφὸς καθηγητής μας καὶ τί δουλειὰ ἀντιπροσωπεύουν οἱ 147 σελίδες τοῦ βιβλίου του. Ἐκεῖ μέσα βρίσκει κανεὶς μαζωμένα τὰ βιβλία καὶ τὰ σπουδαιότερα ἄρθρα ποὺ γράφτηκαν ἀπὸ τὸ 1907, ὅλα ταξινομημένα στὸ εἶδος τους, μ' ὅλες τὶς σχετικὲς κι ἀπαραίτητες πληροφορίες. Ἕνας ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν συγγραφέηδων κ' ἕνας πίνακας τῶν περιεχομένων στὸ τέλος τοῦ βιβλίου εὐκολύνουν τὸ βρέσιμο τῆς δουλειᾶς τοῦ καθενός.

Σὰν καλοσυνειδητος ἐπιστήμονας καὶ λόγιος ποὺ εἶναι, ὁ κ. Πολίτης ἔδωκε τὴν πρεπούμενη θέση στὴ Δημοτική, ἂν καὶ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι βγαλμένο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητο τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ξέρομε ἐκεῖ μέσα τί ἰδέα ἔχουν γι' αὐτὴν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Συγκλητικούς. Στὸ βιβλίο ὅμως τοῦ κ. Πολίτη βρίσκομε καταγραμμένα πιστὰ καὶ ὑπομονετικὰ ὄχι μόνο τὰ ἔργα τῶν δημοτικιστάδων μὰ καὶ τὰ σπουδαιότερα ἄρθρα ποὺ δημοσίεψαν κυρίως στὸ «Νουμᾶ» καὶ γι' αὐτὸ τόνομα τῆς ἐφημερίδας βλέπομε μὲ χαρὰ καὶ περηφάνειά μας ν' ἀναφέρεται συχνὰ πυκνὰ στὸ βιβλίο τοῦτο.

Δ. Βικέλα.—Ἡ Ζωή μου. (Παιδικαὶ Ἀναμνήσεις—Νεανικοὶ Χρόνοι) Ἐν Ἀθήναις 1908.

Μὲ τὴ χάρη ποὺ δίνει ἡ ἁπλότητα τοῦ ὕφους, τὴ γλυκύτητα τοῦ χαρακτήρα του καὶ τὴν εὐγένεια τῶν τρόπων του, μᾶς δηγεῖται ὁ μακαρίτης ὁ Βικέλας τὶς ἀρχὲς τῆς ζωῆς του. Καὶ κρίμα ποὺ σταματᾶ ὡς ἐκεῖ, γιατὶ ἔχει διαφέρο τὸ βιβλί αὐτό, ὄχι μονάχα ἐπειδὴ μᾶς ζουγραφίζει, ἂν κα κομμάτι θαμπά, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικό, μὰ καὶ γιατὶ μᾶς δίνει τὴν ψυχολογία τοῦ συγγραφέα στὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ σὲ μερικὰ ἄλλα.

Μ' ὅλα ποὺ γράφει γιὰ νὰ μᾶς ξηγήσῃ πὼς οἱ προτητερινές του ἰδέες εἴτανε οἱ ἴδιες μὲ τὶς κατοπινές, δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ λυπηθοῦμε ποὺ δὲν ἐφάρμοσε καὶ στὴν ἐργασία του, τὴν ἠθικὴ καὶ ὑλική, γιὰ τὰ βιβλιαράκια τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ὠφελίμων Βιβλίων, τὴν ἀρχὴ ποὺ εἶχε στὴ νεανικὴ καὶ ἀντρική του ἡλικία δηλ. νὰ μεταχειρίζεται «τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦμεν, γραφομένην ὅπως τὴν προφέρομεν». Ἔτσι θὰ εἴχαμε σήμερα μιὰ σειρὰ βιβλίων γιὰ τὸ Λαὸ γραμμένων, ἂν ὄχι στὴν κλασ-

---

τὸ κοντό, μὴ ἰδῆ κανένας», εἶπε στὸν καλό της καὶ τὸν φίλησε.

Τοῦτος ὑπάκουσε.

«Τήρα μὴν ἀστοχήσῃς κύριο ἐκεῖνο ποὺ σοῦ εἶπα. Πίσω στ' φράχτη θὰ σ' ἀκαρτεράω», πρόστεσε ἡ πρώτη σφίγγοντας τὸ χέρι του. «Καληνύχτα».

Κ' ἔφυγε.

«Καληνύχτα», μουρμούρισε κι ὁ Μάνθος Σακαρέλος κ' ἔστριψε κι αὐτὸς κατὰ τὸ κάστρο.

Καὶ τάνταμώματα ἐπαναλαμβάνονταν, σὰν ἔβρισκε εὐκαιρία νὰ λείπῃ ἡ Κούλα ἀπὸ τὴν κούλια. μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ τὴν ἴδια χάρη καὶ μονοτονία, ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ ἐρωτικὰ ἀντάμώματα, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ λόγο νὰ παραφυλάξωμε στὶς ἡδονές τους τοὺς δυό μας ἥρωες. Οἱ σκηνογραφίες ποὺ ἄλλαζαν τριγύρω τους — μποροῦσε λ χ ἀντὶς τἀστέρια νἀλαμπε καὶ τὸ φεγγάρι ὁλόγιομο ἢ μισὸ στὴν ποταμιά, ἢ ἀντὶς τὸ γιδοβίζι νὰ λαλοῦσε κάν' ἀηδόνι, μπορεῖ ἡ συνέντευξη νὰ γίνονταν τὸ δειλινὸ στἀμπέλια μὲ τὸ βοριὰ καὶ τὰ κοτσίφια, ἢ μὲ τὸν ἥλιο καὶ τοὺς συκοφάγους — δὲν ἐπηρέαζαν τὴν οὐσία πολὺ καὶ δὲν ἄλλαζαν τὰ θέματα τῆς ὁμιλίας Τὸ ἐρωτικὸ ζευγάρι μας δὲν εἶχε τὴν εὐκισθησία τῶν ἐξελιγμένων ψυχῶν στὴν ἀνταπόκριση τριγύρω μὲ τὴ φύση. Οἱ ἄστατες διαθέσεις τῆς στερνῆς δὲν ἄλλαζαν σημαντικὰ τὴν κεντρικὴ διάθεση τοῦ πρώτου. Ἡ κόρη τοῦ Κρανιὰ ξεκλέβονταν στὴν ἀκροποταμιὰ ἢ ἔτρεχε στἀμπέλια ἀπὸ τὴ δίψα τοῦ φιλιοῦ κι ἀπ' τὴν ἀνάγκη νἀποχτήσῃ κατι ποὺ τῆς ἔλειπε· κι ὁ βλτινὸς λοχίας προτιμοῦσε τἀπόμερα σριξίματα, γιατὶ δὲν τοῦ ἄρεσαν τὰ σκουντρήματα μὲ τὶς γειτόνισες καὶ πιὸ πολὺ τὰ ντάβατούρια μὲ τὶς ἀδερφάδες. Τὸ λόγο του τὸν εἶχε δόσει στὴν καλή του καὶ τοῦ ἔφτανε νάχῃ νὰ λογαριαστῆ μόνο μ' αὐτὴ μιὰ μέρα ἂν τόφερνε ἡ ἀνάγκη. Γιὰ τὴν ὥρα ἕνα ἤθελε κ' ἕνα ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τὴν Κούλα· πίστη. Δὲν τὴ γύρευε μονάχα ἡ ζήλεια του, ποὺ φαίνεται ἦταν φυτικὸ τοῦ βαλτινοῦ λοχία, μὰ καὶ τὸ φιλότιμό του, ποὺ δὲν ἀνέχονταν νὰ τοῦ πατήσῃ ἄλλος κανεὶς τὸ σύνορο του. Ἀπόξω, ἀπὸ τὸ κάστρο ἢ ἀπ' τὸ βελούχι, ἦταν σίγουρος πὼς δὲν τἀποφάσιζε κανένας νὰ τὸ κάμῃ, γιατὶ ὅλοι τὸν ἤξεραν πὼς εἶναι ἥσυχος καὶ ἥμερος μόνο ὅσο δὲν τὸν πειράζουν. Ἀπὸ κείνους ποὺ μπαινόβγαιναν στὴν κούλια φοβοῦνταν μοναχά, ἀπὸ κανένα ἀξιωματικὸ καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' τὸν ταγματάρχη. Μὰ σ' αὐτοὺς τὸ χέρι του δὲν εἶχε δύναμη. Κάπιες ὑποψίες εἶχε κι ἀπὸ τὸν ἐπιλοχία Καραφωτιά· μερικὰ σημαδια τὸν ἀνησυχοῦσαν· μὰ ὅσο δὲν εἶχε, τίποτες χειροπιαστὸ κι ὅσο ἐκεῖνος ἔμπαινε στὴν κούλια σὰν ἀρρεβωνιαστικὸς τῆς ἄλλης, δὲ μποροῦσε νὰ γυρέψῃ παστρικὸ λογαριασμὸ οὔτε ἀπ' αὐτὸν οὔτε ἀπ' τὴν Κούλα.

Κ' ἔτσι πέρασε ὅλος ὁ χειμώνας κ' ἦρθε ὁ Ἀπρίλης μὲ τὴν ἄνοιξη.

* * *

Ἦταν τὸ βράδυ τ' Ἁγιωργιοῦ ἀνήμερα. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ τοῦ κάστρου εἶχαν γενικὸ ζιαφέτι στὸ βελούχι τοῦ Φωτούλα Τυλιγάδα. Δυὸ τρεῖς ἀπὸ δαύτους εἶχαν τόνομά τους καὶ σύνωρα ὅλοι οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἔκαναν τραπέζι στὸ νεόφερτο συνάδερφό τους Ἀχιλέα Σκαλτσιγιώργο.

Ὁ Φωτούλας Τυλιγάδας ἔβαλε τὰ δυνατά του νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ὅσο μποροῦσε καλλίτερα. Ἀλάτισε τάρνὶ μονάχος του, ἔπλεξε τὸ κοκορέτσι, μάζεψε ἀπ' τὴν κούλια ἀντίκρια κι ἀπ' τὴν ἄλλη γειτονιὰ μαχαιροπήρουνα, πετσέτες, πιάτα. Οἱ πρώην συνάδερφοί του θὰ προτιμοῦσανε λατσούδια, μὰ τὸ βουνὸ ἦταν μακριά. Ἕνα γύρο οἱ κήποι εἶχαν μοναχὰ τριαντάφυλλα. Ἡ Μαριὼ μάζωξε μιὰν

σική Δημοτική τοῦ Ψυχάρη, τοὐλάχιστον ὅμως σὲ μιὰ γλώσσα ποὺ θὰ ἔκανε ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὸ συγχώνεμα τοῦ γραφτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου, τὴ γλώσσα δηλ. ποὺ ὁ ἴδιος μεταχειρίστηκε στὴ μετάφραση τοῦ Σαίξπηρ καὶ στὰ παραμύθια τοῦ Andersen. Ἀντὶς αὐτὸ μᾶς ἔδωσε βιβλία γραμμένα σὲ γλώσσα ψόφια κι ἀρκετὰ σχολαστική, βιβλία ποὺ χωρὶς τὴ βαρύτητα τοῦ Βικέλα καὶ τῶν συντρόφων του θὰ εἶχαν πολὺ μικρὴ διάδοση, ἀφοῦ ξέρομε δὰ πὼς καὶ δὲν πολυδιαβάζουνται ἀπ' ὅσους τὰ παίρνουν. Ἴσως ἂν δὲν ἤρχουνταν νὰ ζήσῃ ἐδῶ, ὁ μαλακός του χαραχτήρας δὲ θὰ ἐπηρεάζουνταν ἀπὸ τὴν ψεύτικη ἀτμοσφαίρα τῆς Ἀθήνας καὶ θἄμενε ὁ Βικέλας πάντα ὁ ὀπαδὸς τῆς ἁπλότητας ὄχι μόνο στὴ γλώσσα μὰ καὶ στὶς ἰδέες. Ἀντὶς αὐτὸ ἔγινε καθαρευουσιάνος, ἐνῶ ὁ Παλαμᾶς, ὁ Χρηστομάνος, ὁ Νιρβάνας καὶ τόσοι ἄλλοι ἐγίνουνταν δημοτικιστάδες, κατάντησε νὰ πιστεύῃ πὼς ἡ γλώσσα ἡ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ καθαρεύουσα, κι αὐτὸς τοῦ ὁποίου τὴ ζωὴ εὐώδιασε τὸ ἄνθος τῆς ἁπλότητας καὶ ἡ ὀμορφιὰ τῆς ἀληθινῆς πραχτικότητας, γύρευε στὸ τέλος ὡς καὶ μαρμάρινα Ἡρῷα στὴν κορφὴ τοῦ Λυκαβητοῦ μὲς στὴν Ἀθήνα τῶν βρωμερῶν δρόμων, τῶν ἄδεντρων πλατειῶν, τῶν μουρντάρικων Σχολειῶν καὶ Δημοσίων Χτιρίων.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζιτικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς	ο)ο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6 μην.
2	»	»	»	»	»	»	1 ἐτ.
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2 ἐτ.
3	»	»	»	»	»	»	4 ἐτ.
4	»	»	»	»	»	»	5 ἐτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ. ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Στὰ Χανιὰ (Κρήτη) στὸ Πραχτορ. Ἐφημερίδων (στοῦ κ. Ἀληκιώτη).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὰ σοβαρὰ τῆς «Πατρίς» — Οἱ ἀντιγεωργιανοί — Ὁ ἐπιστημονικὸς μπαλτάς — Κεντρικὸ ταμεῖο — Οἱ βουλευτὲς παίζουν...

Ἡ «ΠΑΤΡΙΣ» τῆς περασμένης Κυριακῆς σ' ἕνα παραπολὺ σοβαρὸ(!) ἄρθρο της μᾶς βεβαίωσε πὼς ὅσοι συζητοῦνε στὴν Ἑλλάδα γιὰ σοσιαλισμὸ δὲν ξέρουν τί τοὺς γίνεται, γιὰ τοὺς ἀκόλουθους (σοβαροές, πάντα) λόγους: Πρῶτα πρῶτα, λέει, δὲν ὑπάρχουνε στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴν ὥρα κόμματα πολιτικὰ ἀρχῶν, μὰ προσωπικὰ κόμματα· δεύτερο, ὁ λαὸς εἶναι ἀκόμα ἀμόρφωτος· τρίτο — μὰ τί νὰν τὰ καταλογίζει κανεὶς ἕνα ἕνα τὶς σοβαρὲς ἀντιλογίες τῆς «Πατρίς»! Μᾶς σώνει τὸ χαριτωμένο συμπέρασμά της, πὼς δηλ. πρέπει πρῶτα νἀλλάξει ἡ πολιτική μας καὶ ἡ κοινωνική μας ζωὴ καὶ ὕστερα νὰ συλλογιστοῦμε γιὰ σοσιαλισμό!

Αὐτή, παρακαλοῦμε, λέγεται **σοβαρὴ** *ἀρθρογραφία. Ἀδιάφορο ἂν καὶ οἱ πιὸ μπουνταλάδες καταλαβαίνουνε σήμερα πὼς οἱ πολιτικὲς καὶ οἱ κοινωνικὲς ἀλλαγὲς δὲ γίνουνται ἔτσι αὐτοματικά, μὰ* **κάτι** *πρέπει νὰ τὶς σπρώξει· Ἡ «Πατρίς», καθὼς καὶ οἱ περσότερες Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες, δὲ χαμπαρίζουν ἀπὸ τέτια. Τὴν κυκλοφορία τους κοιτάζουν αὐτὲς καὶ τίποτα πέρα ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τους δὲν τὶς σκοτίζει. Τὸ πολὺ πολὺ βγάζουν καὶ καμιὰ στριγγιὰ φωνὴ σὰ δοῦν πὼς ἔρχεται κάτι καινούριο νὰ ταράξει τὴν κυκλοφορία τους.*

*

ΥΠΑΡΧΕΙ λοιπὸν κι «ἀντιγεωργιανὸ» κόμμα στὴν Ἀθήνα, ὅτι: κάπιο κόμμα μυστικὸ ποὺ θέλει κ' ἐργάζεται νὰ παρατιτηθεῖ ὁ Βασιλιὰς καὶ νἀρθεῖ ὁ Διάδοχος στὸ θρόνο. Τὸ μυστικὸ μᾶς τὸ ξεσκέπασε ὁ «Monde Hellenique» τῆς Τρίτης στὸ ἄρθρο του «Courants d' idées» — καὶ μᾶς εἶπε ἀκόμα πὼς τὸ κόμμα ἀποτελεῖται ἀπὸ μερικοὺς «παραπονεμένους» καὶ «δυσαρεστημένους», θέλοντας ἴσως μ' αὐτὸ νὰ δείξει πὼς εὔκολα μποροῦνε νὰ σβήσουν τὰ «παράπονα» καὶ οἱ «δυσαρέσκειες» μὲ κανένα Ὑπουργεῖο ἢ μὲ καμιὰ αὐλικὴ θέση κ' ἔτσι τὰ νερὰ τῆς πολιτικῆς μας λιμνοθάλασσας νὰ πάψουνε νὰ σαλεύουν.

Ὅσο τὰ κόματα τὰ πολιτικά, ἀκόμα καὶ τἀντιδυναστικά, ἐδῶ δὲ βγαίνουνε μ' ἕνα *ὁρισμένο* πρόγραμμα, θὰ μᾶς βρίσκουν ἐμᾶς τοὺς κάπως ριζοσπάστες καθοκληρίαν ἀσυγκίνητους. Λίγο μᾶς νοιάζει ποιός θὰ πάρει τὸ Ὑπουργεῖο καὶ ποιός θὰ καθίσει στὸ θρόνο, γιατὶ θυμούμαστε σὲ παρόμοιες περίστασες τὸ Μανωλιὸ καὶ τὴ σκούφια του.

*

ΟΙ ΝΕΟΙ ἐπιστήμονες, οἱ *ἀληθινὰ* νέοι, ποὺ ἤρθανε τελευταῖα ἀπὸ τὴ Γερμανία καὶ ἱδρύσανε τὴν «Κοινωνιστικὴ ἑταιρία» καὶ ἀρθογραφοῦν τώρα ταχτικὰ στὸ «Μέλλον», ἁρματώσανε τὸ χέρι τους μὲ κοφτερὸ μπαλτὰ κι ἀρχινήσανε νὰ χτυπανε ἀλύπητα τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ σαπίλα ποὺ μᾶς περιζώνει ὁλοτρόγυρα.

Καὶ τὸ χτύπημα γίνεται ὄχι μὲ λόγια κούφια καὶ μὲ ὑστερικὲς κραυγές, ἀλὰ «Ριζοσπάστη», μὰ μ' ἐπιστήμη, μὲ λογική, ἀκόμα καὶ μὲ γεγονότα. Δυὸ ἄρθρα ποὺ διαβάσαμε στὸ τελευταῖο «Μέλλον», τὸ ἕνα γιὰ τὴν «Ὑπουργικὴ κρίση» καὶ τἄλλο γιὰ τὰ μπακαλόπουλα, μᾶς κάμανε βαθιὰ ἐντύπωση, ἀφοῦ τέτιο ζηλευτὸ θάρρος γνώμης καὶ τέτια διχιολογημένη, νὰ τὴν πεῖ κανεὶς, πολεμικὴ σὲ καμιὰ ἄλλη Ρωμαϊκὴ ἐφημερίδα δὲν τἀπολάψαμε ἴσαμε τώρα.

Λίγο ἡ γλώσσα... — Μ' ἂς ἀφίσουμε γιὰ τὴν ὥρα κατὰ μέρος τὴ γλώσσα· θὰν τὸ νιώσουνε μοναχοί τους οἱ νέοι πὼς γιὰ νὰ κάνει σημαία του τὶς ἀλήθειες τους ὁ λαὸς πρέπει νὰν τὶς ἀκούσει στὴ γλώσσα του.

*

ΓΙΑ νἀλλάξουμε πολιτικὰ μυαλά, ἔλεγε κάπιος φίλος προχτές, γιὰ νὰ χαροῦμε καὶ μεῖς πολιτικὴ ξαναγέννηση πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ νιώσουμε πὼς Κεντρικὸ Ταμεῖο θὰ πεῖ ταμεῖο δικό σου καὶ δικό μου, ταμεῖο ὁλονῶνε μας, καὶ πὼς κάθε λεφτὸ ποὺ παίρνεται παράνομα ἀπὸ κεῖ μέσα, παίρνεται ἀπὸ τὴν τσέπη μας, ἀπὸ τὸ ψωμί μας, ἀπὸ τὸν ἴδρωτά μας.

Μὲ τὸ νὰ λέμε:

— Τρώει αὐτός, ἂς φάω κ' ἐγώ!

δουλειὰ δὲ γίνεται, τὸ κακὸ δὲ σταματάει. Πρέπει νἀρχινήσουμε νὰ λέμε:

— Ὄχι! Νὰ πάψει νὰ τρώει αὐτός, γιὰ νἀρχινήσουμε νὰ τρώμε ὅλοι μας.

Μόνο ἔτσι, μὲ τέτιες ἰδέες, θὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε Θεοῦ πρόσωπο καὶ μεῖς.

*

ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ μας, σὰν τὰ μωρὰ παιδιά, παίζου

ἀγκαλιὰ κι ἄλλη μιὰ ἡ Κούλα καὶ τάστειλαν μὲ τὴν ἀρφανὴ τῆς πλύστρας τοῦ πατέρα. Γι' ἀντάλλαγμα γύρεψαν τὴν κοιλιὰ ἀπ' τἀρνί, μὰ οἱ δυὸ εὐζώνοι, ποὺ τὸ γυρνούσαν στὸ σουβλὶ ἀποπίσω ἀπ' τὴ μπαράκα, πρόλαβαν καὶ τὴν ἔψησαν στὴ θράκα. Ὁ Θόδωρος Μαβλής, ποὺ εἶχε ρθεῖ νὰ ριξῃ μιὰ ματιὰ ἂν εἶν' ὅλα σὲ τάξη, πῆρε ἕνα μεζὲ κι αὐτὸς καὶ ρούφηξε ἕνα τσίπουρο καὶ — νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε — ἀροῦ οἱ ὑπαξιωματικοὶ πῆρανε κ' ἔδοσαν τὴ βραδινὴ ἀναφορὰ στοὺς λόχους τους, μαζεύτηκαν ὅλοι τριγύρω ἀπ' τὸ μακρὺ τραπέζι, ποὺ τοὺς περίμενε στρωμένο κάτω ἀπ' τὴ φρετζάτα τοῦ βελουχιοῦ, κερσὶ ἀπ' τὰ παράθυρα τῆς κούλιας.

Τὴν πρωτοκαθεδρία τὴν ἔλαβε ὁ Συμεὼν Καραφωτιάς. Ὁ Τυλιγάδας φροντισε καὶ τοῦ προμήθεψε ἕναν ταμπουρά, γιατὶ στὰ τέλια τοῦ μπουζουκιοῦ μπερδεύονταν τὰ δάχτυλά του· δὲν τὸ συνήθισε. Ὁ μουσαφίρης Σκαλτσογιώργος κάθισε πλάγι του, ὁ Μάνθος Σακαρέλος παραπέρα κι ὁ Γικνακὸς Καρδάρας ἀντίκρυα στὸ στερνό, μὲ τὴν πλάτη γυρισμένη πρὸς τὴν κούλια· ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ μάλωσε μὲ τὴ Μαριὼ δὲν ξανασήκωσε ποτὲ τὰ μάτια στὰ παραθυρά της. Κατόπι, στὴ σειρὰ ἔλαβε θέση ὅλ' ἡ λεβεντιὰ τοῦ κάστρου κι ἀνάμεσό τους ἕνας πολίτης φίλος τους μὲ μιὰ φυσαρμόνικα γιὰ νὰ βαστάῃ τὸ μπάσο. Τὰ δυὸ μπουζούκια τοῦ βελουχιοῦ κάθισαν πλάϊ πλάϊ· τόνα στὰ χέρια τοῦ Φωτούλα Τυλιγάδα, τἄλλο στοῦ Γιώργου Καραμπλιάκα ἀπ' τὴν Ἀντράνοβα. Τὸ χωριό του δὲ φημίζεται γιὰ παιγνιδιατόρες καὶ γιὰ γλετζέδες, μὰ ὁ λοχίας Καραμπλιάκας ἔκαμε καιρὸ στὴν Καλαμάτα κ' ἐκεῖ ξεσκόλισε στὸ παίξιμο καὶ στὸ τραγούδι.

Αὐτὴ ἦταν ἡ διάταξη τοῦ τραπεζιοῦ. Τἄργανα πρόσμεναν, φυσικά, στὴν ἄκρη ὅσο νὰ ξεκοκαλιστῇ τἀρνί, νὰ τηλωθῇ ἡ κοιλιὰ καὶ νἀνοίξῃ ἡ διάθεση μὲ τὰ ποτήρια ποὺ ἄδειαζαν στὴν ὑγειὰ τοῦ ἑνὸς καὶ τἄλλου. Αὐτὸ δὲν ἄργησε καὶ πρῶτοι οἱ κλαψιάρικοι τόνοι τῆς φυσαρμόνικας ἔδοσαν τὸ σύνθημα.

«Τὰ λελούδια μαραμένα, τὰ φιλιὰ φαρμακωμένα», ταίριασε τὴ σκληρὴ καὶ ξεγοφιάρικη φωνή του μὲ τὸ μινόρε τῆς φυσαρμόνικας ὁ μωραΐτης ἐπιλοχίας Ἀνάστας Παδελόπουλος.

Μιὰ δευτερη φωνὴ καὶ τρίτη τὸν ἀκολούθησαν καὶ τὸ τραγούδι ἀπλώθηκε.

Τὰ μπουζούκια θέλησαν νὰ τὸ συνοδέψουν, μὰ ἡ μπουργάνα τοῦ Φωτούλα Τυλιγάδα κάτι ἔπαθε καὶ χάλαγε τὴν ἁρμονία.

«Ποιός διάτανος πῆε καὶ τὸ σκαντάλισε! Γὼ τὸ σ'νάρισα τἀπέγιομα», μουρμούρισε φουρκισμένος ὁ πρώην ὑπαξιωματικὸς κι ἄρχισε νὰ κουρτίζῃ τὄργανό του.

Τὸ τραγούδι κόπηκε ἀπὸ τὴν αἰτία αὐτὴ καὶ μοναχὴ ἡ φωνὴ τοῦ Γιαννικοῦ Καρδάρα ἀπόσωσε τὸ γύρισμά του:

«Δός μου πίσω τὰ λελούδια,
δός μου πίσω τὰ φιλιά».

Σὰ νάχαν ξυπνήσει μέσα του ἀκοίμητοι καημοὶ κι ἀφαιρέθηκε.

Τὰ ποτήρια ξαναδιάσαν μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς διακοπῆς· ὁ Φωτούλας Τυλιγάδας στάφισε τέλος τὄργανό του.

«Ἔλα, Φωτούλα, πάρ' το τώρα· μᾶς γκάστρωσες», διάταξε ὁ Συμεὼν Καραφωτιάς.

Ὁ Τυλιγάδας, εὐθυμότερη ψυχὴ ἀπ' τὸν παίχτη τῆς φυσαρμόνικας χτύπησε πιὸ περίχαρη χορδή, πιὸ ἀνοιχτόκαρδο τόνο.

«Οὔλες οἱ παπαρούνες, παπαρούνα μου...» ἀντήχησε στὴ γενικὴ σιγὴ ἡ ψιλή, βραχνότρεμη φωνή του.

«Οὔλες οἱ παπαρούνες μὲ γέλια μὲ χαρές», βούηξε μ' ἕνα στόμα ἡ λεβεντιὰ τριγύρω του.

κι αὐτοὶ τὸ παιγνιδάκι τους—παίζουνε τὴν «ἀπαρτία».

Νά, τί κάνουνε: Φωνάζουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πὼς σώνει καὶ καλὰ πρέπει νἀρχινήσει τὶς ἐργασίες της ἡ Βουλή. Ἡ Κυβέρνηση, γιὰ νὰν τοὺς συχάσει, καμώνεται πὼς τοὺς ἀκούει, τάζει πὼς τὴν τάδε μέρα θὰ γίνει συνεδρία, δὲν ἔχουν ὅμως ἔρθει ἴσαμε κείνη τὴ μέρα ὅλοι οἱ φίλοι της, δὲ γίνεται ἀπαρτία, (γιατὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι δὲν πάνε, ἐνῶ μπορούσανε κ' ἔπρεπε νὰ πάνε γιὰ νὰ γίνει αὐτὴ ἡ περίφημη ἀπαρτία), κ' ἔτσι ξαναρχινᾶνε οἱ φωνές, οἱ διάδοσες γιὰ πολιτικὴ κρίση καὶ τὰ ρέστα.

Καὶ γιὰ τὸ Κοινοβουλευτικὸ αὐτὸ παιγνίδι, τὸ κάπως ἀσυνείδητο, πληρώνει ἀρκετὲς χιλιαδοῦλες ὁ χαμάλης λαός.

ΔΙΑΟΛΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ

11

Τὰ κουκουνάρια στὴ φωτιὰ
σπιθοβολοῦν καὶ τρίζουν
καὶ σπᾶνε φλογισμένα.

Στὴ φλογερή σου τὴ ματιὰ
πόσες καρδιὲς ραγίζουν
κι ἀνάβουνε — ὦ ἐμένα!

Ρίχνω νεράκι στὴ φωτιὰ
καὶ σβύνει καὶ καπνίζει,
μόν' ἡ σκληρή σου ἡ ματιὰ
δὲν παύει νὰ φλογίζῃ!

12

Στὴν ἐκκλησιὰ ἡ μάννα σου νὰ μὴν ξαναπατήσῃ!
Ἐκόλασε τὴ γειτονιὰ μὲ τὴ σκληρή της γέννα,
γιατὶ ξεχνοῦν τὴν Παναγιὰ καὶ πάει νὰ προσκυνήσῃ
ὁ κάθε νιὸς ἐσένα!

13

Ἕνα φλουρὶ στὴν Παναγιὰ ἐπῆγα νὰ κολλήσω
κ' ἡ Παναγιὰ τὸ τάμα μου δὲ μοῦ τὸ δίνει πίσω·
ἕνα φιλάκι μοναχὸ σοῦ ζήτησα καὶ σένα,
μ' ἀφίνεις τὰ χειλάκια μου ξερὰ καὶ πικραμένα!

14

Ἄϊντε, μάτια μ', ἄϊντε φῶς μου,
σὰν πουλὶ γιαλὸ γιαλό,
τὸ δροσάτο τἀγεράκι
τῆς Ἀὐγῆς γλυκοφιλῶ,
νὰ χαϊδεύῃ τὰ πανιά σου!
Ἄϊντε, μάτια μ'! Σὺ τοῦ κόσμου
τὸ στολίδι κ' ἡ χαρά!
Σὰν πουλὶ πετᾷς στὰ ξένα
κ' ἡ ψυχή μου λαχταρᾷ
νὰ πετάξῃ συντροφιά σου!

15

Κυπαρισσάκι μου ψηλὸ
ποὺ σειέσαι καὶ λιγιέσαι,
τὴ ρίζα σου γλυκοφιλῶ
γιατὶ μὲ συλλογιέσαι!
Τὴ λιγερή σου τὴν κορφὴ
σὰ χάδι μοῦ τὴ γέρνεις
καὶ στὴ θλιμμένη μου μορφὴ
τὸ χαμογέλιο φέρνεις...
Τὸ βλέπω! Σὰν πλαγιάσω
κοντά σου, θὰ συχάσω!...

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

Ο ΔΗΜΟΣ

Φουρτοῦνα τρελλὴ λυσσομανοῦσε μέσα του. Φλόγες πετοῦσανε τὰ μάτια τοῦ Δήμου. Ὅλη τὴ νύχτα δὲν εἶχε κλείσει μάτι. Στὸ νοῦ του εἶτανε πάντα ἡ Λίζα μὲ τὸ γραφικό της ἐκεῖνο προσωπάκι, μὲ τὰ θεοσκότεινα κεῖνα μάτια της. Πῶς τοῦ εἶχε σκλαβώσει τὴν καρδιά!.. Πόση φωτιὰ ἀγάπης τρελλῆς, ἀγάπης ἐξωφρενικῆς ἔκαιε τὰ μέσα του! Νὰ κουραστῇ, νὰ χύσῃ τῆς καρδιᾶς του τὸ αἷμα γιὰ τὴ Λίζα. Νὰ πεσῃ στὰ πόδια της νὰ κλάψῃ σὰ μωρὸ παιδάκι μπροστά της, νὰ τῆς περιγράψῃ μὲ τὰ πιὸ χτυπητὰ χρώματα καὶ μὲ τὶς πιὸ ἐκφραστικὲς λέξες τὴν πονεμένη ἀγάπη του, τὸ πάθος του, ποὺ ἀπὸ τόσες μέρες τὸν εἶχε βυθισμένο σὲ παντοτινὴ ταραχή, — νά τί ποθοῦσε ὁ Δῆμος. Καὶ θὰ τὸ πετύχαινε σὲ λίγην ὥρα.

Ὁ ἥλιος εἶχε περιλούσει μὲ τὸ ἱλαρὸ φῶς του τὴν ὄμορφη φύση, ποὺ μόλις εἶχε ξυπνήσει. Πετάχτηκε ἀπὸ τὴν κλίνη του ὁ Δῆμος κ' ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ ρολόγι του. Ἐφτάμισυ ἡ ὥρα. Ὕστερ' ἀπὸ μιὰν ὥρα θὰ εἶτανε κοντά της. Ἡ καρδιά του ἄρχισε νὰ γοργοχτυπᾷ μὲ ὀδύνη. Τὰ γόνατά του τρέμανε. Πλύθηκε κι ἄρχισε νὰ ντύνεται βιαστικά. Γιὰ νὰ δέσῃ τὴν κραβάτα του σίμωσε στὸν καθρέφτη. Τοῦ φάνηκε ἄγριο τὸ πρόσωπό του μ' ἐκεῖνα τὰ κουρασμένα καὶ μελανιασμένα ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια μάτια του. Ντύθηκε καὶ κυριεμένος ἀπὸ μιὰν ἀκατανόητη κόπωση ξάπλωσε στὸν καναπέ. Συλλογιότανε. Πῶς νἀρχίσῃ καὶ ποῦ νὰ τελειώσῃ; Κ' ἐκείνη ἄραγες θὰ τοῦ ἔδειχνε σημάδια μιανῆς ἴδιας, τόσο τρελλῆς, ἀγάπης; Ποιός ξέρει; Αὐτός — εἶν' ἀλήθεια — ἀπὸ καιρὸ τὴν εἶχε κλεισμένη στὴν καρδιά του τὴ Λίζα. Κι ὅταν εἶδε κάπιαν ἀνταπόκριση ἀπὸ μέρος της στὸ αἴσθημά του, ἡ ἀγάπη του φούντωσε καὶ ξάπλωσε καὶ λουλούδισε. Κι ὅλες του οἱ σκέψες κέντρο εἶχανε πιὰ τὴ Λίζα. Αὐτὴ βασίλευε μέσα στῆς μνήμης του τὰ μυστηριώδη βάθη. Ἡ ζωὴ χωρὶς τὴ Λίζα τοῦ φαινότανε φυλακή, πόνος, κόλαση.

Νὰ δῆτε τί εἶχε τρέξει. Τὴν εἶχε ἀνταμώσει στὸν περίπατο τὴ Λίζα κάμποσες μέρες ὁ Δῆμος. Ἐκεῖ μιλήσανε ἀρκετά. Ὁ Δῆμος βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ τῆς πῇ καμπόσα λόγια περιορισμένα κ' αἰνιγματικὰ γιὰ τὴν ἀγάπη του. Ἡ Λίζα κατάλαβε καὶ τοῦ ὅρισε μιὰ μέρα νἀρθῇ στὸ σπίτι της γιὰ νὰ τὰ ποῦνε καλύτερα. Κ' ἡ μέρα αὐτὴ ἡ εὐτυχισμένη μὰ κ' ἐπώδυνη εἶχε ξημερώσει. Σὲ λιγάκι θὰ τὴν ἀντάμωνε τὴ Λίζα ὁ Δῆμος.

Εἶχε κοντέψει ἡ ὥρα κι ὁ Δῆμος πετάχτηκε στὸ δρόμο. Πορπατοῦσε σὰν ἀφαιρεμένος. Ποῦ νὰ δῇ μερικὰ συννεφάκια, ποὺ παίζανε λὲς τὸν κυνηγητὸ στὸν οὐρανό! Ἔφτασε στὸ σπίτι, χτύπησε τὴν πόρτα, ἀνεβῆκε. Ἡ Λίζα τὸν ὁδήγησε στὸ δωμάτιό της. Ἀρχίσανε νὰ τὸν πνίγουνε οἱ μυρωδιὲς ποὺ σκορποῦσε ἡ κάμαρα τῆς κόρης. Καθίσανε ὁ ἕνας ἀντίκρυ στὸν ἄλλονε. Ἡ Λίζα εἶχε ὕφος καὶ στάση βασίλισσας, ἔτσι ποὺ εἶχε ξαπλωθῇ σὲ μιὰ πολυθρόνα. Τὸ χαμόγελο στεφάνωνε ἀδιάκοπα τὰ κατακόκκινα χείλη της. Εἴπανε πρῶτα πολλὰ καὶ διάφορα ἀερολογήματα. Ὕστερα ὁ Δῆμος ἦρθε στὸ κύριο θέμα. Μιλοῦσε μὲ πάθος καὶ μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του. Τὰ μάτια του δακρύζανε. Εἶτανε πολὺ δυστυχισμένος στὴν ἐπουσιώδη ἐκείνη θέση, στὸ μαρτύριο ἐκεῖνο, στὴ δοκιμασία ἐκείνη τοῦ εἶναί του.

Ἡ Λίζα χαμογελοῦσε, πάντα χαμογελοῦσε. Εἶτανε τραγικὴ ἡ μοιραία ἐκείνη ἀντίθεση καὶ μποροῦσε νὰ προκαλέσῃ τὴν πιὸ δυνατὴ φρικίαση. Ἡ Λίζα πῆρε γιὰ πολὺ ταπεινὸ ὀντάριο τὸ Δῆμο, σὰν τὸν εἶδε τόσο πολὺ ταπεινωμένο μπροστά της, τόσο τσακισμένο ἀπὸ τὸ πάθος του, τόσο ἐξουθενωμένο

«Ἄϊντε, πουλιά μου!» ἀλάλαξε ὁ Καραφωτιάς, σκαρταρίζοντας στὸν ἀέρα τὰ τρία δάχτυλα.

«Μπίμ! μπάμ!»

«Νίλα θὰ γένῃ ἀπόψε!» ρέκαξαν ἄλλες φωνές.

Καὶ τὸ γλέντι μπήκε στὸ δρόμο του. Τὰ δυὸ μπουζούκια πάλευαν ποιὸ νὰ περάσῃ τἄλλο στὸ παίξιμο, οἱ φωνὲς ποιὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἄλλη στὸ τραγούδι. Φαιδροί, γελούμενοι, ἀλαφροί, ἢ βαριοί, παθητικοί, θλιμένοι ἀκολουθοῦσαν οἱ σκοποὶ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀδιάκοποι μὲς τὴν ἀδιάκοπη εὐθυμία.

Ὁ ἐπιλοχίας Καραφωτιὰς ἔδοσε πάλι τὸ σύνθημα στὴν ἀλλαγὴ τοῦ ὕφους, στὸ πέρασμα σὲ μέλη σοβαρότερα, ψηλότερα. Τὰ δυὸ μπουζούκια σώπασαν, ὅταν τὸν εἶδαν νὰ πάρῃ τὸν τραμπουρὰ στὰ χέρια του. Ὅλοι περίμεναν. Ὁ ἐπιλοχίας Καραφωτιὰς ἦταν τραγουδιστὴς μὲ τόνομα στὰ ἐύζωνικά. Ὁ σεβντάς του ἦταν τὰ κλέφτικα. Ἡ ζωὴ ποὺ εἶχε περάσει στὰ βουνὰ τῆς Ρούμελης, κυνηγώντας τοὺς φυγόδικους, πλούτισε τὴν ἀνθολογία του καὶ τοῦ ταίριασε τὴ φωνὴ μὲ τὸ γαργάρισμα τῆς βρύσης, μὲ τὴ βοὴ τῶν ἐλατιῶν, μὲ τὴ λαλιὰ τῆς πέρδικας, μὲ τὴ τζαμάρα τοῦ τσαπάνη. Ὅλα τοῦτα ἀντιλαλοῦσαν μ' ὅλους τοὺς τόνους τους καὶ τοὺς ἀχοὺς τους στὸ μεστὸ καὶ λαγαρὸ τραγούδημά του καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ καὶ πρώτ' ἀπ' ὅλα ἔτρεμε κι ἀναστέναζε σ' ἐκεῖνο ὁ καημὸς μιᾶς λεβεντιᾶς ποὺ χάνετ' ὁλοέν' ἀπ' τὰ βουνά, ἡ πίκρα γιὰ τὸ χαμὸ αὐτό, ἡ νοσταλγία γιὰ τὸ πέρασμά της καὶ μιὰ κρυφὴ γλυκιὰ ἀπαντοχὴ γιὰ τὸ ξανάνθισμά της. Αὐτὴ ἡ λαχτάρα σὰ νὰ ξεχείλισε τὴν ὥρ' αὐτὴ μὲς τὴν ψυχή του κι ἀρχίνησε βαθιά, βαριά:

«Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγή, ὁ αὐγερινὸς κ' ἡ πούλια καὶ πήρα πλάγια τἀβουνά...»

Ὁ ταμπουρὰς μόνο συνόδευε στὰ χέρια τοῦ ἴδιου ἐπιλοχία κ' οἱ φωνὲς ἀπ' τὴ μισὴ παρέα ἀκολουθοῦσαν ἀργὰ κι ἀγαλινά, γιὰ νὰ τὸ σηκώσῃ ἡ ἄλλη μισὴ ὕστερα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Τυλιγάδα ἀπάνω ἀπάνω.

Ὅπως ὅλοι οἱ ξακουστοὶ τραγουδιστάδες, ὁ Συμεὼν Καραφωτιὰς δὲν τέλιωνε ποτὲ τραγούδι. Καὶ τώρα ὕστερ' ἀπὸ τρία τέσσερα γυρίσματα τὸ κοψε στὴ μέση.

Καὶ σώπασε κ' ἡ ἄλλη μεριά.

Ὁ καημὸς τοῦ ἐπιλοχία Καραφωτιὰ ἄναψε λαχτάρες ὄμορφες σ' ὅλο τὸ τραπέζι. Ὁ Φωτούλας ἄρχιζε πάλι τὸ μπουζούκι του. Ὁ Γιανακὸς Καρδάρας βαλαντώθηκε καὶ τὸ τραγούδι τοῦ Κατσαντώνη ἀπλώθηκε βαρύ, μονότονο, θλιμένο. Ἡ λάμψη ὅμως τἀγραφιώτη ἀρματωλοῦ ἦταν παλιὰ καὶ θαμπωμένη πιὰ γιὰ τὸ Φωτούλα Τυλιγάδα. Τὰ ὄνειρά του κ' οἱ λαχτάρες του πετοῦσαν σὲ κοντινότερους καιρούς. Στὴ φαντασία του σύχναζαν ἄλλες σκιὲς καὶ δόξες νωπότερες, ποὺ γέμισαν τὸν Ἔλυμπο καὶ Κίσσαβο, τὴ Γκιόνα καὶ τὴ Διάκουρα, τὸ Μπούμπιστο καὶ τὴ Βελίτσα.

«Ἐσεῖς πολιὰ τοῦ Γρεβενοῦ, Τσίτσου κι Μήτσου μου», ἔσκισε τὴ νυχτιὰ ἡ στριγγιὰ λαλιὰ τοῦ πρώην λοχία.

Ὁ Τσιτσομήτσος ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς σκιὲς ποὺ ἡ γενιά του εἶχε νταραβέρια ζωντανότερα ἀπ' τὶς δόξες τοῦ Βλαχάβα καὶ τοῦ Κατζαντώνη. Στὰ νιάτα του τὶς κυνήγησε κι ὁ ἴδιος στὰ βουνὰ κ' ἔπλεξε γύρω τους κάποιο ὡραῖο ὄνειρο, ποὺ ἡ τύχη τόθελε νὰ σβύσῃ πεζότατα στὴ βρώμικη ποδιὰ τοῦ βελουχτζῆ ἐδῶ στὸν ὄχτο τἀκροπόταμου. Τὸ ἴδιο ὄνειρο πλανεύει καὶ τὴ λεβεντιὰ τοῦ κάστρου ἐκεῖ τριγύρω του κι ὁ ἐπιλοχίας Καραφωτιάς, ἂν κλαίῃ στὰ τραγούδια του τὴν περασμένη χάρη τῶν βουνῶν, κλαίει ἀπαντοχιὲς κ' ἐλπίδες τῆς γενιᾶς του ποὺ ὅσο πάν καὶ σβυσύντκι. Οἱ σκιές, ποὺ ξύπνησε ἕνα γύρο τὸ τραγούδι τοῦ Φωτούλα Τυλιγάδα, δὲ γέμισαν μονάχα δόξα τὰ βουνά, δὲ στοίχιωσαν κάθε

ἀπὸ τὴν ἀχαλίνωτη ἀγάπη του. Κ' εἶχε χάσει πολὺ στὴ συνείδησή της γι' αὐτόνα. Ἐξευτελιστικὸ πράμα, σκέφτηκε. Αὐτὴ ποτὲ δὲ θἀγαποῦσε μὲ τόση τρέλλα. Κ' ἔτσι ὄχι μονάχα δὲν ἔδειξε καμμιὰ συμπάθεια στὸ Δῆμο, κι ὄχι μονάχα δὲ συγκινήθηκε ἀπὸ τὴν πρωτάκουστη ἀγάπη του, μὰ κι ἄρχισε νὰ τὸν εἰρωνεύεται:

— Ὄχι δὰ καὶ τόσο κατάκαρδα τὸ πράμα, καημένε Δῆμο...

— Πῶς; ὄχι κατάκαρδα; Μὰ δὲ μαντεύεις τὸ μαρτύριό μου, τὸν ψυχικό μου συγκλονισμό;

— Δὲ σοῦ λέω... Μὰ δὲν κάνει καὶ τόσο πολύ...

— Δὲν κάνει; Ἴσως. Μὰ μπορῶ νὰ κάνω ἄλλοιώτικα; Πές μου.

Καὶ σὰν πουλὶ μὲ κομμένα φτερὰ σηκώθηκε ὁ Δῆμος βιαστικός, πῆρε τὸ καπέλλο του κ' ἔφυγε. Σὰν Ἐφιάλτης τὸν παρακολουθοῦσε ἐκεῖνο τὸ εἰρωνικὸ χαμόγελο τῆς Λίζας. Νὰ μὴν ἐννοῇ καὶ νὰ κοροϊδεύῃ τὸ πιὸ εὐγενικό του ὄνειρο, ἔ; Φοβερό. Πορπατοῦσε βιαστικὸς σὰ νἄτρεχε. Τὰ συννεφάκια στὸν οὐρανὸ παίζανε ἀκόμα τὸν κυνηγητό. Ἔφτασε τέλος στὸ δωμάτιό του καὶ ξαπλώθηκε στὸν καναπέ. Βυθίστηκε σὰ σὲ λήθαργο. Ἄξαφνα πετιέται ἀπάνω σὰν τρελλὸς καὶ χτυπαει δυνατὰ μὲ τὰ δυὸ χέρια του τὸ τραπέζι ψιθυρίζοντας:

— Πρέπει νὰ τὴν ξεχάσω τὴ Λίζα, πρέπει νὰ τὴν ξεχάσω.

. . . . . .

Ἄραγες τὴν ξέχασε ὡς τὰ τώρα;

Καστελλόριζο.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΕΓΩΪΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

Σὲ τρεῖς περασμένους Νουμάδες, (ἀριθ 319, 320, 321) στὸ ἄρθρο του «Γιὰ τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ τοὺς ἐγωϊστάς», ὁ κ. Γ. Ν. Παπανικολάου ἔρχεται νἀπαντήσει σ' ἕνα παλιὸ ἄρθρο τοῦ κ. Δούλου Δουλεύτη, ποὺ εἶχε δημοσιευτεῖ στὸ 283 φύλλο τοῦ Νουμᾶ, ἀπάντηση κι αὐτὸ σ' ἕνα ἄλλο ἄρθρο τοῦ κ. Βουτιερίδη.

Ὁ κ. Δοῦλος Δουλεύτης, τὸν ὁποῖον δὲν ἔχω τὴν τιμὴ νὰ γνωρίζω, εἶναι γιὰ μένα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στὴν ἐνδιαφέρουσα ἐκείνη συζήτηση, ποὺ εἶχε γεννήσει στὸ Νουμᾶ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκληροῦ, πιὸ σοβαρὰ καὶ πιὸ ἐπιστημονικὰ ἀπ' ὅλους ὅσοι ἔγραψαν τότε, καταπιάστηκε τὸ ζήτημα, καὶ τὸ ἄρθρο του ἐκεῖνο μὲ τὶς γερὲς ἰδέες του εἶναι ἀπὸ τὰ σπάνια ἐπιστημονικὰ ἄρθρα ποὺ γράφηκαν στὴν Ἑλλάδα.

Δυὸ δυνάμεις εἶναι ποὺ συγκρούονται κυρίως μέσα σ' ὅλη ἐκείνη τὴ συζήτηση. Ὁ Ἐγωϊσμὸς κ' ἡ Ἀγάπη. Ὁ κ. Δοῦλος Δουλεύτης στὸ περίφημό του ἐκεῖνο ἄρθρο ἔρχεται καὶ μᾶς ἀναπτύσσει, ἂν καὶ κάπως ἀδύνατα στὸ μέρος ποὺ μιλεῖ γιὰ τὸν ἀτομικὸν ἐγωϊσμὸ τῶν κυβερνούμενων τάξεων, τί εἶναι ἐγωϊσμὸς καὶ τί ἀγάπη, καὶ ποιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς δυνάμεις διέπει σήμερα ἀληθινὰ τὶς κοινωνίες, τὴ φύση ὁλόκληρη, ποιὰ κλεῖ μέσα της τὰ περισσότερα στοιχεῖα ζωῆς Ὁ κ. Παπανικολάου ἔρχεται σήμερα νὰ ἀποδείξει ἐσφαλμένες τὶς περὶ ἐγωϊσμοῦ ἰδέες τοῦ κ. Δουλεύτη, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἐγωϊστὰς ὅλους ζητεῖ πρῶτα πρῶτα ἕναν ὁρισμὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, γιατὶ δὲν τοῦ φαίνεται ἀρκετὸς ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον βγάζει ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Δουλεύτη, ὅτι δηλ. ὁ «ἐγωϊσμὸς εἶναι μιὰ καὶ μόνη δύναμη ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἄτομο, γεννᾷ τὴ φυλὴ καὶ τότε παίρνει φυλετικὸ χαραχτῆρα.» Ἀπὸ τὰ πολλὰ θυμαστικὰ ποὺ μεταχειρίζεται ὁ κ. Παπανικολάου ζητώντας νὰ ἐξηγήσει τὸν ὁρισμὸν αὐτόν, ὑποθέτουμε πὼς δὲν πολυκατάλαβε τί θέλησε νὰ πεῖ ὁ κ. Δουλεύτης. Ἐμεῖς λοιπόν, μιὰ ποὺ ἀποτείνεται σ' ὅλους τοὺς ἐγωϊστάς, ἐρχόμαστε νὰ τοῦ δώσουμε ἕναν πιὸ ἁπλὸ καὶ πιὸ εὔκολον ὁρισμό. Ἂς μᾶς ἐπιτρέψει ὅμως πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ κ. αὐτὸς νὰ τοῦ ποῦμε, πὼς ἕνας ποὺ ἔρχεται νὰ συζητήσει ἐπιστημονικὰ ἀπάνου σ' ἕνα τέτιο σοβαρὸ ζήτημα πρέπει πρῶτα νἄχει νιώσει κάτι στοιχειώδη πράγματα, ἀπαραίτητα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ χωνέψει κατόπι ἕνα τέτιο γενικὸ ζήτημα. Μὰ ὅταν ὁ κ. Παπανικολάου ἔρχεται καὶ μᾶς μιλάει γιὰ «*ἐγωϊστικοὺς προϋπολογισμοὺς*» ὅταν μᾶς λέει πὼς «*ὁ ἐγωϊσμὸς εἶναι μιὰ ἐνσυνείδητη μεταφυσικὴ ὀντότης ποὺ σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ ἐν ἐπογνώσει ἑνὸς ἀποτελέσματος*», ὅταν γιὰ νὰ μᾶς ἀποδείξει πὼς ἄλλα ἐλατήρια, διάφορα ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό, εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ὠθοῦνε τὸν ἄνθρωπο πρὸς ἰδέες ὡρισμένες καὶ πράγματα, μᾶς φέρνει παράδειγμα «*ἕνα νέο ἐνθουσιώδη ποὺ θυσιάζεται γιὰ ἕνα ἰδανικό*», τότες τὸ βλέπουμε καὶ λαμβάνουμε τὸ θάρρος νὰ τοῦ τὸ ποῦμε πὼς δὲν τὰ κατάλαβε τὰ ἐνθουσιώδη αὐτὰ πράγματα ἢ πὼς δὲ θέλει νὰ τὰ καταλάβει. Δὲν ξεχωρίζει λ. χ. τὸ ἔνστιχτο ἀπὸ τὸ κατ' ἐπιβολήν, ἀπὸ τὴν ἕξη, γιατὶ ὁ ἐγωϊσμὸς εἶναι ἔνστιχτο, ἔνστιχτο κι ὄχι ἐνσυνείδητη ὀντότης ποὺ ἐνεργεῖ, καθὼς λέει, ἐν ἐπιγνώσει καὶ μὲ προϋπολογισμούς, εἶναι κατὸ ἔνστιχτο μὲ τὸ ὁποῖο γεννιέται ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἔμφυτη ἐκείνη τάση στὸ νὰ ὑποτάξει κάθε κατώτερό του ὂν καὶ νὰ φανεῖ ἀνώτερός του, τὸ ἔνστιχτο ποὺ τὸν ὠθεῖ στὴ διαιωνιση τοῦ εἴδους του, στὴν ὑπεροχή. Κι ἂν ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἐξελίξεως, τὴν ὁποίαν τίποτε δὲ δύναται ν' ἀποφύγει, ὁ ἐγωϊσμὸς ἔφθασε στὸ σημεῖο, ὥστε στὴν ἐποχὴν αὐτὴ τοῦ ρωμαντισμοῦ καὶ τῆς ντεκαντέντσας νὰ φανερώνεται ὑπὸ τὴ μορφὴ τῆς ἀγάπης, νὰ γίνεται τὸ ἐλατήριο κάθε ὀχλοκρατικοῦ κινήματος ἂν ἡ θρησκεία τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἦρθε στὴν ἐποχὴ τῆς ντεκαντέτσας νὰ δεχτεῖ στὶς ἀγκάλες της κι αὐτὸ ἀκόμη τὸ ρωμαϊκὸ κράτος, τὸν κυριώτερο ἀντιπρόσωπο τοῦ ἀτομικοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ νὰ ὑποτάξει τὴν ἀτομικὴν ἐνέργεια καὶ θέληση σὲ μιὰν ἀνώτερη δύναμη φανταστική, — μολονότι κ' ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἄλλο φανέρωμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ —, νὰ δώσει στὸν ἐγωϊσμὸ τὴ μορφὴ τῆς ἀγάπης, καὶ στὴν ἐνέργεια τὴ φυσική, τὴ μορφὴ τῆς αὐτοθυσίας γιὰ τοὺς ἄλλους, ἄν, λέμε, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἔφτασε στὸ σημεῖο, ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται πιὰ ἀπ' εὐθείας στὸν ἄνθρωπον ὁ ἐγωϊσμὸς αὐτός, δὲν ἔχουμε, παρὰ νὰ τὸν ζητήσουμε στὰ ζῶα σήμερα, στῶν ὁποίων τὴ διανοητικὴ κατάσταση πρέπει νὰ βρίσκονταν ἀπάνου κάτου ὁ ἄνθρωπος πρὶν ὑποστεῖ τὴν ἐξέλιξη καὶ φθάσει στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκεται σήμερα.

Ὁ κ. Παπανικολάου ἀπορεῖ ἐπίσης πῶς ὁ ἐγωϊσμὸς ἀπὸ ἀτομικὸς μπορεῖ νὰ γίνει διὰ μιᾶς φυλετικὸς καὶ ὁ ἐγωϊστὴς νὰ θυσιάζεται ἄξαφνα γιὰ τὸ καλὸ τῆς φυλῆς. Φαίνεται ὅτι δὲν τὸ συλλογίστηκε διόλου πὼς ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ τὸ ζῶο, ἅμα πολλαπλασιάσει τὸ εἶδος του σὲ οἰκογένεια, σὲ φυλή, ἡ φυλὴ αὐτὴ εἶναι αὐτὸ τὸ εἶδος του, αὐτὴ ἡ ὕπαρξή του, αὐτὸς ὁ ἴδιος, κ' ἔτσι ὄχι ἡ ἀγάπη, καθὼς συμπερκίνει, παρὰ τὸ ἔνστιχτο τὸ ἀτομικό, ἡ συγγένεια, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὸν τραβάει, ποὺ τὸν συνδέει πρὸς ἕκαστο μέλος τῆς φυλῆς αὐτῆς, τὸ ἕνα μέλος τῆς μεγάλης αὐτῆς οἰκογένειας πρὸς τὸ ἄλλο, τόσο στὸν κοινωνικὸ ἄνθρωπο, ὅσο καὶ στὸ ἀγελόζωο. Δὲ σκέφτηκε πὼς ἡ ἀγάπη, ὅσο κι ἂν φαίνεται σήμερα σὰν ἔνστιχτο, ὡς τόσο τοῦτο δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ εἶναι πάντα ὀκιαπίδι, τὸ ὁποῖο μὲ τὴ θρησκεία καθιερώθηκε διὰ τῶν αἰώνων ὥστε σήμερα νὰ φαίνεται σὰν κάτι ἔμφυτο στὸν ἄνθρωπο.

κορφὴ καὶ ράχη, κάθε χωριὸ καὶ χούνη καὶ κλεισούρα, δὲν κράτησαν τὴν παράδοση τῆς λεβεντιᾶς καὶ τῆς ἀντρείας στὴ λαϊκὴ ψυχή, μὰ πλημύρισαν μὲ χρυσὰ γαλόνια καὶ τοὺς καφενέδες, στόλισαν μὲ ἀστραφτερὰ σπαθιὰ τὶς στράτες καὶ σκόρπισαν ἀπόστρατους συνταξιούχους ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὰ βουνὰ καὶ στὰ χωριά. Ἀπόψ' ἐδῶ τὰ παλικάρια δὲν ἀναστενάζουν γιὰ κούφια ἀέρινα ὄνειρα χαμένα, μὰ γιὰ πόθους ζωντανοὺς μὲ σάρκα κ' αἷμα. Κάθε λεβέντης ἀπ' τὸ κάστρο θἀχη κ' ἕνα λεβέντη χωριανὸ νὰ ὑμνολογογήση, ἕνα ἰδανικὸ παλικαριᾶς νὰ ἰδῆ μπροστά του ἀναστημένο. Ἀργά, ἐπίσημα, κλαψιάρικα, συγκρατητὰ κι ἀπανωτὰ ἀντηχοῦνε τὰ τραγούδια τοῦ Σπανοῦ, τοῦ Τάκη, τοῦ Ντελή, τοῦ Κάγκαλου, τοῦ Πατσαούρα, τοῦ Σβονιά, τῶν Λαζαρέων· τὸ γλέντι ἄλλαξε αὐτὴν τὴν ὥρα σὲ κατανυχτικὸ μνημόσυνο ληστῶν κι ἀρχιληστῶν παλιῶν καὶ νέων, ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ κι ὅλους τοὺς τόπους. Τὰ πουλιὰ ξορκίζονται νὰ μὴ λαλήσουν πιά, τἀηδόνια νὰ γουβαθοῦν, οἱ κοῦκοι νὰ λουφάξουν, οἱ ὄμορφες κ' οἱ μαυρομάτες να μὴν ἀλλάξουν τὴ λαμπρὴ καὶ νὰ μὴ βγοῦν στὸ χοροστάσι, γιατὶ τὸν ἕναν ἥρωα σκότωσαν, τὸν ἄλλο λάβωσαν, τὸν τρίτον τσάκωσαν, τὸν τέταρτο τὸν πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν. Ἡ φωνὴ τοῦ Φωτούλα βράχνιασε, ἡ πένα του ἀπ' τὴν ὁρμὴ τοῦ πάθους πάει νὰ σπάση τὰ τέλια τοῦ μπουζουκιοῦ. Ὁ Καραμπλιάκας ἄναψε κι αὐτὸς μὲ τἄλλο τὸ λαλούμενο, ὁ Γιανακὸς Καρδάρας χούγιαξε πὼς δὲ ματάειδε τέτιο πατριωτί, ὁ Θόδωρος Μαβλὴς μτήκε δλόβολος στὸ κέφι, ὁ Ἀνάστος Παδελόπουλος μνημόνεψε κι αὐτὸς τὸ Λίγκο τὸ λεβέντη κ' ἔτσι ξεντρόπιασε καὶ τὸ Μωριὰ μπροστὰ στοὺς ρουμελιώτες. Μιὰ δόξα δὲν ὑμνήθηκε μονάχα κ' ἕνα ὄνομα δὲν ἀναφέρθηκε· τοῦ Κωσταντέλου. Κάπιος, ποὺ τὸ χωριό του ἐνέχονταν στὸ φόνο του, ἦταν στὴν παρέα καὶ κανένας δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ ξανάψη πατροπαράδοτες μνησικακίες στὸ βαλτινὸ λοχία. Ἕνας ἦταν φόβος μὴν τὸ κάμη, ὁ νεόφερτος συνάδερφος ποὺ ἴσως δὲν ἤξερε πὼς ὁ ἀδερφός τῆς μάννας τοῦ στερνοῦ εἶχε πάει κ' ἐκεῖος θράσος μαζὶ μὲ τὸ μεγάλο ἥρωα. Μὰ ὁ Ἀχιλέας Σκαλτσογιώργος σὰ νὰ μὴ φλογίζονταν ἀπὸ λαχτάρες τέτιες. Σὰν ἦρθε ἡ ἀράδα του νὰ τραγουδήση, γύρισε ξάφνω τὸ σκοπὸ σ' ἄλλον καημὸ καὶ σ' ἄλλον πόνο.

«Θέλουν νἀνθίσουν τὰ κλαριά, βλάχα, βλαχούλα μου...», ἄρχισε ἀπαλά, σιγαλινά.

Ὅλοι σώπασαν μεμιάς.

«Κι ὁ πάγος δὲν τἀφίνει· θέλω κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ...»

«Κι ὁ πόνος δὲ μ' ἀφίνει», τὸ πῆρε ὁ Γιανακὸς Καρδάρας ἄξαφνα βραχνὰ ἀπ' τἄλλο μέρος.

Ὁ Καραφωτιὰς ἔκαμε κίνημα νὰ τὸν σωπάση· ἂν δὲν φοβοῦνταν μὴν τὸν παρανοήση ὁ πρώην ἐρασιτὴς τῆς ἀρεβωιστικιᾶς του, θὰ τοῦ βούλωνε τὸ στόμα μὲ τὴν ἀπαλάμη. Πρόλαβε ὅμως ἄλλος καὶ τοῦ ἔκαμε νόημα καὶ σώπασε.

Κι ὁ Σκαλτσογιώργος ξαναπῆρε μόνος τὸ τραγούδι. Τριγύρω τσιμουδιά· ὅλοι κράτησαν καὶ τὴν ἀναπνοή, κρεμάστηκαν ἀπ' τὰ χείλη του. Ἡ φωνή του, μὲ τὴ συνοδιὰ τῶν μπουζουκιῶν μονάχα, ἀγάλια ἀγάλια ἀνέβηκε κ' ὑψώθη βεργολίγερη, τρεμούλιασε ἁπαλὰ γλυκὰ καὶ λίγισε, κελάρισε καὶ τρίλισε, σὰν τὴ λαλιὰ τοῦ κότσιφα, χαμήλωσε ξανά, τσακίστηκε, βράχνιασε καὶ μουρμούρισε, σὰν τρυγονιοῦ παράπονο, γιὰ νἀνέβη καὶ νὰ παιγνιδίση πάλι, σκορπώντας κρουσταλένια τρίματα, σὰ γελαστὸ φλυάρημα γαλιάντρας, νὰ ξανκπέση καὶ νὰ ξαναση-κωθῆ, νὰ παιγνιδίση καὶ νἀναστενάξη, ὅσο νὰ σβύση ψιθυριστά, σὰν ἀνατρίχιασμα ἀγεριοῦ στὰ φύλλα.

Ὁ Συμεὼν Καραφωτιὰς σήκωσε πρώτος τὸ ποτήρι. «Γειά σου, ὀρὲ Σκαλτσογιώργο, γειά σου!»

Ἡ γνήσια τέχνη ξέρει νὰ δίνη πρώτη τὸ δίκιο

Κι ὁ νέος ποὺ μᾶς φέρνει παράδειγμα ὁ κ. Παπανικολάου, εἶναι ὁ νέος ὁ θρεμμένος μὲ τὸ ρωμαντισμὸ τοῦ βιβλίου· δὲν εἶναι τὸ ἔνστιχτο ποὺ τὸν ὠθεῖ νὰ θυσιαστεῖ γιὰ μιὰ ἰδέα, εἶναι ἡ ντεκαντέτσα, ὁ ἐκφυλισμὸς ποὺ παρατηρεῖται παντοῦ ὅπου ἡ θρησκεία ἔχει ἀφίσει βαθειὰ τὰ ἴχνη της. Καὶ τῆς ντεκαντέτσας αὐτῆς ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος σήμερα εἶναι οἱ Γάλλοι, μ' ὅλο τὸ ψευτονεωτεριστικό τους πνεῦμα.

Ὅσο γιὰ τὰ βιβλία καὶ τοὺς φιλόσοφους ποὺ λέει ὁ κ. Δουλεύτης, δὲν κατάλαβε, φαίνεται, ὁ κ. Παπανικολάου τί ζητοῦσε νὰ πεῖ. Ὁ κ. Δουλεύτης λέει, καὶ μὲ δίκιο, στὰ λόγια του ἐκεῖνα, ὅτι μισεῖ τὸ κατ' ἐπιβολήν, ἐκεῖνο ποὺ δεχόμαστε ἀπ' ἔξω, τὸ φκιασίδι τὸ ὁποῖο ζητοῦμε νὰ φορέσουμε στὴ φύση μας, τὴν ξένη φιλοσοφία, τὴν ὁποίαν ζητοῦμε νὰ ἐπιβάλουμε στὸν ἑαυτό μας χωρὶς νἄναι μέσα μας, τὶς ἰδέες στὶς ὁποίες προσηλωνούμενοι τυφλὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴ ζωή.

Τέλος ἂς ἔρθουμε σ' ὅ,τι ἀφορᾷ κατ' εὐθεῖαν τὴν Ἑλλάδα. Σήμερα στὴν Εὐρώπη δυὸ πνέματα βλέπουμε νἀγωνίζουνται γιὰ τὴν ὑπεροχή. Τὸ Γερμανικὸ καὶ τὸ Σλαυϊκὸν πνεῦμα. Ὁ Γοτθικὸς ἐγωϊσμός, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνεται ὁλόκληρος μέσα στὸ σιδερένιο ἀρχιγραμματέα, τὸ Βίσμαρκ, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάμνει σήμερα τὴ Γερμανία μεγάλη. Ἡ ἰσχυρὴ κυβέρνηση, ποὺ ὁ Βίσμαρκ αὐτὸς γιροθεμέλιωσε, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἀπολυταρχικώτερες κυβέρνησες τῆς Εὐρώπης, καὶ κατορθώνει νὰ πνίγει τὸν τρομερὸ ἀναβρασμὸ τόσο διάφορων φυλῶν στὴν ἐξουσία της, ὥστε οἱ τελευταῖες νὰ ἐνεργοῦν ἀσυναίσθητα, ὅλως διόλου κάτ' ἀπὸ τὴ σιδερένια της θέληση, νὰ τὴ δουλεύουνε γιὰ νὰ θεμελιωθεῖ καὶ νὰ γίνει μεγάλη. Κι ὁ ὄχλος ἐκεῖ ξέρει κατὰ πῶς ὁ μικρὸς εἶναι γεννημένος γιὰ νὰ δουλεύει τοῦ μεγάλου, νὰ παρέχει τὰ μέσα γιὰ νὰ γίνει μεγαλύτερος. Ὁ ἐγωϊσμὸς αὐτός, ποὺ ἀνεβάζει σήμερα τοὺς Πρώσσους ἀπάνω ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες γερμανικὲς φυλές, φανερώνεται σήμερα στὴ μορφὴ τοῦ Παγγερμανισμοῦ. Ἔτσι κ' οἱ Σλαῦοι. Στὴ Ρωσσία οἱ ἄρχοντες ἔχουνε συγκεντρωμένη τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους. Ὁ λαὸς τοὺς δουλεύει. Ξέρει τὸν προορισμό του ὁ λαὸς αὐτός· καὶ τέτοιοι λαοὶ δοξάζουνται. Ἐδῶ ὁ ἐγωϊσμὸς φανερώνεται στὴ μορφὴ τοῦ αἰώνιου μας σκιάχτρου, τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ.

Ἂς ἀφίσουμε ὡς τόσο τοὺς πολὺ μεγάλους κι ἂς πάρουμε παράδειγμα τοὺς μικρότερους, τοὺς λαοὺς ποὺ λευτερώθηκαν ἀργότερά μας, τοὺς τριγύρω μας Σλαυϊκοὺς λαοὺς τοῦ Αἵμου. Τοὺς Βουλγάρους, λ. χ. Αὐτοὶ ἂν καὶ μπῆκαν πενῆντα χρόνια ὕστερα ἀπὸ μᾶς στὴν πολιτικὴ ζωή, ὅμως σήμερα στέκουνται ὡς κράτος ἑκατὸ χρόνια μπροστήτερά μας. Γιατὶ μόλις λευτερώθηκαν ἀπὸ τὸ ζυγό βγῆκαν δυὸ τρία ἱκανὰ χέρια, τὰ ὁποῖα τοὺς διωργάνωσαν στρατιωτικά. Καὶ τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἕνας ἐπαναστατημένος λαὸς εἶναι ἡ στρατιωτικὴ διοργάνωση, κ' ἕνας στρατιώτης μόνος μπορεῖ νὰ διοικήσει ἕναν τέτιο λαό. Παράδειγμα ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση κι ὁ Ναπολέοντας. Τί συνέβηκε ὅμως μ' ἐμᾶς; Τὸ Ἑλληνολατινικὸν Πνεῦμα, μὲ κυριώτερούς του ἀντιπρόσωπους τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους, ἔζησε μιὰ μέρα καὶ ἄκμασε καὶ ἔδυσε κατόπι. Ἀπὸ τὰ ἐρείπιά του ξεπέταξε γιομάτο ζωὴ τὸ Γερμανικό. Ἔζησε κ' ἐκεῖνο καὶ ἄκμασε καὶ θὰ δύσει μιὰ μέρα γιὰ νὰ κάμει τόπο στὸ Πανσλαυϊστικό, τὸ ὁποῖο σήμερα παρουσιάζει τὰ δυνατώτερα στοιχεῖα ζωῆς. Ἡ μέρα τῆς Ἀναστασης τῶν Ἑλληνολατινικῶν λαῶν δὲν ἔφθασεν ἀκόμα. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ εἰκοσιένα, μιὰ ἐπανάσταση ἀστική, ἡ ἀνασύστασή τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους, ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση στὴ Γαλλία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ προσπάθειες, ὅμως πρόωρες, οἱ ὁποῖες πρόκειται νὰ πνιγοῦν μέσα στο μεγάλο ρεῦμα τὸ ὁποῖο μιὰ μέρα θὰ ξεσπάσει. Γιατὶ τότε ἀπὸ τοὺς ἀνεξάρτητους σήμερα λαοὺς τῆς Εὐρώπης ἐκεῖνοι μόνο θὰ μποροῦσουν νἀντιστοῦν στὸ ρεῦμα αὐτό, ποὺ ἔχουν σήμερα τὰ δυνατότερα στοιχεῖα μέσα τους. Τὰ στοιχεῖα αὐτά, τὰ ὁποῖα λείπουν ὁλότελα ἀπὸ τὸ σημερινὸ Ἰταλικὸ καὶ τὸ Γαλλικὸ βασίλειο, λείπουν κι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικό. Γιατί, ἂν ἡ Βουλγαρία κατόρθωσε κιόλας νὰ βγάλει ἕναν ἄλλο Βίσμαρκ, ἕνα Σταμπούλωφ, ἐμεῖς ὅμως δὲν μποροῦσαμε νὰ βγάλουμε τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον ποὺ θὰ μας διοργανωνε στρατιωτικὰ καὶ πολιτικά, γιατὶ δὲν ἔχουμε μέσα μας τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ γεννοῦσαν τὸν ἄθρωπον αὐτόν. Γιατὶ εἴμαστε ὁ λαὸς ὁ Ἀρρωστημένος ἀκόμα κάτου ἀπὸ τὴν ὁλέθρια ἐπίδραση μιᾶς σάπιας θρησκείας ἐπὶ τόσους αἰῶνες. Ἀπόδειξη τὸ κίνημα τοῦ 97. Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν ποὺ μᾶς λείπει ἐμᾶς σήμερα, ἡ δυνατὴ κυβέρνηση, ἡ ὁποία θἄρθει νὰ ὑποτάξει τὶς ὀχλαγωγικές μας τάσεις, κι ὄχι οἱ σάπιες σοσιαλιστικὲς ἰδέες, οἱ ὁποῖες κι ἂν φανερώνονται σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ἔρχουνται νὰ δεῖξουν πῶς εἴμαστε πολὺ μακρύτερα ἀκόμη ἀπὸ τὸ φῶς, πῶς ἡ ὥρα τῆς νεκρανάστασης θἀργήσει πολὺ νὰ σημάνει.

Βλέπω ὅτι γιὰ νὰ πῶ αὐτὰ τὰ ἁπλᾶ πράματα στὸν κ. Παπανικολάου, ἀναγκάστηκα νἀπομακρυνθῶ κομμάτι ἀπὸ τὸ θέμα μου. Ξαναγυρίζοντας λοιπὸν στὸν πρῶτο μου σκοπὸ τοῦ λέω, ὅτι οἱ ἀποδείξεις ποὺ μᾶς ἔφερε μὲ τὴν ἀξίωση νὰ ἀναιρέσει τὸν κ. Δουλεύτη εἶναι σάπιες. Ὅτι δὲ τὸ μόνο ποὺ μποροῦσε νὰ τοῦ παρατηρήσει, καὶ τὸ παρατηρεῖ, ἀλλὰ ὄχι ὀρθά, εἶναι ὅτι ὁ κ. Δουλεύτης πολεμᾷ νὰ συμβιβάσει δυὸ διάφορα πολὺ ἔνστιχτα, λέγοντας ὅτι ὁ Ρωμιὸς ποὺ πολεμᾷ τὸ Βούλγαρο ὠθεῖται ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸ τῆς φυλῆς. Γιατὶ ὁ Ρωμιός, φύσει ρωμαντικοῦ χαραχτῆρα πλασμένου ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ τὴ θρησκεία του, πολεμᾷ παντοτε γιὰ ἕνα ἰδανικὸ τοῦ βιβλίου,—ἐννοεῖται ὑπὸ τὴ γενικὴ ἔννοια τῆς λέξεως—κι ὄχι γιὰ νὰ χρησιμέψει τὸ πτῶμα του γιὰ βαθμίδα τοῦ κατόπι του. Ὥστε στὸ Ρωμιὸ εἶναι πάλι ὁ ἀτομικος κι ὄχι ὁ φυλετικὸς ἐγωϊσμός.

Αὐτὰ νομίζω ὅτι ἔπρεπε νὰ πῶ τοῦ κ. Παπανικολάου. Καὶ σὲ καθε μιὰ ἄλλη περίπτωση θὰ νόμιζα περιττὸ νὰ πῶ τόσα πράγματα. Ὅταν ὅμως βλέπω πῶς τέτιες ἰδέες, ἰδίως σαθρὲς καὶ ὀλέθριες γιὰ τὸ ἔθνος μας, ἰδέες ἄρρωστες καὶ σάπιες ἄρχισαν νὰ μᾶς φουρνίρουνται κι ἀπὸ τὴ Γερμανία, τὴν ἑστία τοῦ μεγάλου Γοτθικοῦ ἐγωϊσμοῦ, τὴ χώρα ποὺ ἔβγαλε ἕνα Βίσμαρκ κ' ἕνα Νίτσε, καὶ τὴν ὁποία ἀπ' ὅσους δικούς μας πῆγαν ἐκεῖ ἕνας Καμπύσης μόνο μπόρεσε νὰ κλείσει ἀνέπαφη μέσα του, ὦ τότε ἀγανακτῶ ἀληθινα. Κι ὅταν ἔρχουνται καὶ μᾶς λένε μὲ τὴν ἀφελέστερη ἐπιπολαιότητα «Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ τοῦ Γκαῖτε! περιφρονοῦμε τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ θεωροῦμε τοὺς ἐγωϊστὰς ἀφιλοσόφητους καὶ βαρβάρους»!!... ὅταν, λέμε, σήμερα τέτιες ἱεροσυλίες ἐκφέρουνται εἰς βαρος τῆς μεγάλης ἐκείνης σκιᾶς, ὦ τότε τοὺς οἰκτείρουμε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς καὶ τοὺς λυπούμαστε. Καὶ λέμε μὲ τὸ νοῦ μας: «Ἀκόμα τί θἀκούσουμε. κακόμοιρε Γκαῖτε!»

Τελειώνοντας δὲν ἔχω ἄλλο, παρὰ νὰ συμβουλέψω τὸν κ. Παπανικολάου νὰ λάβει τὴν ὑπομονὴ νὰ ξαναδιαβάσει αὐτὸν τὸ *σοσιαλίστα*, τὸ Γκαῖτε. Κι ἂν ἰδεῖ πῶς πάλι τὰ ἴδια καταλαβαίνει, τότε τὸ καλύτερο ποὺ ἔχει νὰ κάμει εἶναι νὰ ἐμμένει στὰ πατροπαράδοτά του, ὁπλισμένος μ' ὅλη τὴ δυνατὴ περιφρόνηση γιὰ τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ τοὺς ἐγωϊστάς, τοὺς βαρβάρους. Ἢ τουλάχιστον ὅταν γράφει τέτια

ποὺ χρωστᾶ στὴ γνήσια τέχνη.

Ὅλοι ἤπιαν στὴν ὑγειὰ τοῦ Σκαλτσογιώργου. Σιωπὴ κράτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ ὕστερ' ἀπὸ τὸ τραγούδημά του.

Ἀντικρυνὰ στὸ μπαλκόνι τῆς Κούλιας σὰ νἀναδεύτηκε ἕνας ἴσκιος.

Ὁ ἐπιλοχίας Καραφωτιὰς τσαλαφιάστηκε. Ὁ Σακαρέλος δὲν κουνήθηκε στὸ κάθισμά του.

Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ ξύπνησε κ' ἐκεῖ τὸ παθος τῆς ἀγάπης κ' ἡ φυσαρμόνικα ἄρχισε πάλι τὸ κλάμα της.

«Εἰς φοικώδη μαύρην νύχτα,
εἰς σιγὴν κοιμητηρίου,
ἄντικρυ νεκροταφείου...»

μουρμούριζε ὁ Ἀνάστος Παδελόπουλος τὴν ἴδια ὥρα πού, κουρτισμένος ἀπὸ τὸ τραγούδημα τοῦ Σκαλτσογιώργου, ὁ Καραφωτιὰς ἄπλωνε τὸ χέρι του στὸν ταμπουρά.

Ὁ Παδελόπουλος εἶδε τὸ κίνημα τοῦ συναδέρφου του καὶ σώπασε.

«Ἔλα, πάρε κανένα», τοῦ ψιθύρισε κι ὁ Σκαλτσογιώργος.

Ὁ Καραφωτιὰς ἄπλωσε τὸ χέρι πάλι στὄργανο. Μὰ ἡ τρικλιστὴ φωνὴ τοῦ Θόδωρου Μαβλὴ ἀπ' τὴν ἄλλη ἄκρη τὸν ἔκοψε ξανά.

«Τὸ παιδὶ ποὺ μέ...τὸ παιδὶ ποὺ μέ ..», τραύλιζε ὁ τσακιρωμένος ὑπαξιωματικὸς καὶ σκουντούσε τοὺς μπουζουκτσίδες νὰ τὸν βοηθήσουν.

«Ἂς κάμουν κι ἄλλοι τὸ κέφι τους», εἶπε ὁ Καραφωτιὰς καὶ σηκώθηκε ἄξαφνα, ἀπιθώνοντας τὸν ταμπουρὰ στὸ κάθισμά του.

«Ἀχά, ποῦ πάς;» ρώτησε ὁ Σκαλτσογιώργος.

«Π'θενά», ἀπάντησε ἀδιάφορα ὁ πρώτος. «Θὰ γυρίσω ἀμέσως», πρόσθεσε κ' ἔφυγε.

Κανένας δὲν τὸν πρόσεξε. Ὁ Σκαλτσογιώργος κι ὁ Σακαρέλος εἶδαν μονάχα τὴ φουστανέλα του ποὺ ἄσπρισε μιὰ στιγμὴ ὄξω στὸ δρόμο. Ὁ δεύτερος εἶδε σύνωρα πῶς κι ὁ ἴσκιος ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τῆς κούλιας χάθηκε· καὶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ δὲν ἔμεινε ἥτυχος στὸ κάθισμά του.

Τὸ γλέντι ἄναψε τώρα στὴν ἀντίπερ' ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ. Κέντρο ἐκεῖ ἦταν ὁ Θόδωρος Μαβλὴς κι ὁ Φωτούλας Τυλιγαδας. Ὁ πρώην λοχίας εἶχε τὴν τέχνη νὰ ταιριάζεται μὲ ὅλους. Μποροῦσε νὰ ἐνθουσιάζεται μὲ τὶς λεβέντικες ὁρμὲς τοῦ Καραφωτιὰ καὶ σύνωρα νὰ νοιώθη καὶ τὶς παράξενες λιγάκι κλίσεις τοῦ Θόδωρου Μαβλή. Οἱ κακὲς γλῶσσες μάλιστα ἔλεγαν πῶς τὶς αἰσθανεται κι αὐτὲς στὸ αἷμα του καί, σὰ γεροντοπαλίκαρο ποὺ ἀπόμεινε καὶ σὰ βελουχτζῆς ποὺ ἦταν. τοῦ τὸ συμπαθοῦσαν. Καὶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὸ τραγούδι ποὺ ἄρχισε ὁ Μαβλής, τοῦ ἄναψε κ' ἐκείνου τὰ μεράκια.

Ὁ Ἀχιλέας Σκαλτσογιώργος δὲν καταλαβαίνε ἀπὸ μεθύσια τέτιας φύσης. Ποιός ἦταν ὁ δικός του χαραχτήρας κ' οἱ κλίσεις του θὰ τὸ δούμε παρακάτω. Γιὰ τὴν ὥρα μᾶς ἀρκεῖ πῶς ἀηδίασε κ' ἔπληξε.

«Πού νὰ πάη ὁ Καραφωτιάς;» ρώτησε ἄξαφνα τὸ Σκαρέλο ποὺ κάθοντανε στὸ πλάγι του

«Θὰ πάη γιὰ φ'λίν», πετάχτηκε ὁ Κώτσος Παπαδημούλης ἀπ' τὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ, ποὺ ἄκουσε τὸ ρώτημα.

Ὁ Σακαρέλος δὲν κουνήθηκε, δὲ μίλησε. Ὁ Σκαλτσογιώργος ἔκαμε κίνημα σπασμωδικό.

«Τί στὸ δρόμο τὸ πλιούν ἐδῶ τὸ φ'λί;» εἶπε ξανὰ χαμογελώντας στὸ Σακαρέλο.

Τοῦτος ἔκαμε πάλι πῶς δὲν ἄκουσε.

«Γειά σου, ὀρὲ Μάνθο· τάρρ'ξες κιόλα, νύσταξες!» φώναξε στὸν ὑστερνὸ ὁ Γιανκκὸς Καρδάρας, προτείνοντάς τού τὸ ποτήρι.

Ὁ βαλτινὸς λοχίας πήρε τὸ δικό του, τσούγ-

πράγματα νὰ μὴ μιλᾷ μὲ τέτιο στόμφο γιὰ Γερμανίες καὶ γιὰ Γκαίτηδες.

Πόλη, 13 τοῦ Δεκέμβρη 1908.

ΗΛΙΑΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

Μιὰ κωμωδία. Ἥρωας ὁ Γαρδίκας καὶ θύματα ἐμεῖς

Εἶναι πρωΐ. Κουρασμένα ἀνεβαίνω τὸν ἀνήφορο ἀπὸ τὴν Ὁμόνοια στὴν ὁδὸ Σπαδίου· γύρω μου καταχνιὰ καὶ ὁ οὐρανὸς συγνεφιασμένος. Τὸ μολυβένιο του χρῶμα ἔξοχα ταιριάζει μὲ τὸ μολύβι ποὺ κείνη τὴν ὥρα βαρειὰ πλακώνει τὴν ψυχή μου. Μπροστά μου βιαστικοὶ πηγαίνουνε ὁ Γαρδίκας μὲ τὴν κόρη του, ὅταν κείνη τὴ στιγμὴ περνάει τὸ τραμ καὶ ὁ ἀρχαιοπρεπὲς καθηγητὴς φωνάζει· «*Στῆθι, ὦ τράμ, ἀναβήσομαι γὰρ μετὰ τῆς θυγατρός μου*». Ὁ ὁδηγὸς τὸν κοιτάζει μὲ ἀπορία καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του τραβάει τὸ δρόμο του χωρὶς διάλου νὰ δώσῃ προσοχὴ στὶς χειρονομίες καὶ στὰ κουνήματα τοῦ μπαστουνιοῦ του. Καὶ ἔτσι ξεκινάει περπατώντας γιὰ τὸ Ἀρσάκειο. Φτάνω ἔπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα σ' αὐτό, ὅταν μπαίνοντας στὴν τάξη βλέπω τὴν ἀνιψιὰ τοῦ σεβαστοῦ ἀντιπροέδρου λυπημένη καὶ τὴ ρωτάω τὸ λόγο τῆς λύπης της. «*Φεῦ*, μοῦ λέει, *συμφορὰ ἐνέσκηψεν ἐν τῷ οἴκῳ ἡμῶν, τέθνηκε γὰρ ὁ ἐμὸς θεῖος*». Τὴ συλλυπήθηκα (γιὰ δυὸ λόγους φυσικὰ) καὶ κάθισα στὴ θέση μου.

Σὲ λίγο ὁ Γαρδίκας μπαίνει στὴν τάξη μὲ τὸν κατάλογο στὸ χέρι. Ἐμεῖς σηκωνόμαστε καὶ χαιρετᾶμε. Καὶ ἡ κωμωδία ἀρχίζει.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Πρόλογος :

«*Μαθήτριαι, προσέχετε ἵνα μὴ ἡ τάξις μεταβληθῇ εἰς ἀταξίαν. Τὸ στόμα συμμεμικὸς καὶ οὐχὶ κεχηνός. Αἱ χεῖρες συνημμέναι· βούλομαι γὰρ ἀντλεῖν εἰς πῖθον ὑγιᾶ καὶ οὐχὶ τετριμμένον οἶος ἦν ὁ τῶν Δαναΐδων.*»

Ἀνοίγει τὸν κατάλογο καὶ βγάζει μερικὲς μαθῆτρες, μαζὶ μ' αὐτὲς κ' ἐμένα. «*Τί τὸ ἐξεταστέον, μαθήτρια ;* (ρωτάει τὴν πρώτη) *διηγήσου ἡμῖν τὸ περιεχόμενον τούτου* » Ἡ δύστυχη αὐτὴ ἀρχίζει, σὰν κουρντισμένη μηχανή, νὰ λέῃ τὸ μάθημα. Ὁ Γαρδίκας κουνάει τὸ κεφάλι του παραδεχτικά. Ξάφνου ἡ μαθήτρα στέκεται νὰ πάρῃ λίγο ἀνασα· ὁ μὰ ὁ καθηγητὴς δὲν τὴν ἀφίνει· «*Ἐξηκολούθει, μαθήτρια, ὥσπερ γὰρ Μοῦσα κατεκήλησάς μοι τὰ ὦτα*» καὶ γυρίζοντας τὸ κεφάλι σὲ μᾶς, λέει : «*Τῆς καὶ ἀπὸ στόματος γλυκίων μέλιτος ῥέεν αὐδή*». *Κάθισε, μαθήτρια, μοὶ καθήδυνας τὴν ἀκοήν*». Αὐτὴ κάθεται καὶ ἔρχομαι ἔπειτα ἐγώ. «*Ἐξηκολούθει, μαθήτρια*». Ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ βλέπει νὰ χαμογελῶ, μοῦ λέει· «*Πρόσεχε μὴ ἐκ Χάριτος μεταβληθῇς εἰς Ἐριννύν*». Ἀηγάμαι τὸ μάθημα σιγὰ καὶ νεκρωμένα. «*Καλῶς εἶπας, μαθήτρια, ἀλλὰ κέκτησαι κραδίην ἐλάφοιο*». Κάθομαι. Γίνεται κάποια ταραχὴ στὴν τάξη· καὶ κάποια μουρμουρίζει· «*Μὴ ἀσχημονῆτε, μαθήτριαι, βόμβος μελισσῶν τὴν ἀκοήν μου προσβάλλει. Θὰ ἀποκαλέσω αὐτὴν ρωποπερπερήθραν, ρωποστομυλήθραν καὶ θὰ τὴν ἐξαναγκάσω νὰ φέρῃ ἀείποτε τὴν στομυλήθραν. Ἀκατάμηλητος, ἄκοσμος, ὄμουσος ἐστὶν ἡ μαθήτρια αὕτη, οἷά τις εἶναι*.

Γίνεται ἡσυχία· ἐξετάζονται ἀκόμα κάμποσες μαθήτριες καὶ ἀρχίζει νὰ παραδώσῃ. «*Ἐπαναλαμβάνω, μαθήτριαι, τὸ στόμα συμμεμικός· αἱ μαθήτριαι δέον νὰ ὦσιν ἀπῃωρημέναι τοῦ στόματος τοῦ καθηγητοῦ των. Τὰ ὦτα κεκηψελωμένα* (ἀ· εἶπε ἐκκεκηψελωμένα, ἄς μὲ συχωρέσῃ ὁ κλασικός, γιατὶ ἴσως κείνη τὴν ὥρα τ' αὐτιά μου νἄτταν ἀναίσθητα στὴν τόση κλασικάδα του) Παραδίνει τὸ μάθημα καὶ κάπου κάπου ρωτάει καμιὰ μαθήτρα· «*Συμφωνεῖς, μαθήτρια, τοῖς λεγομένοις ; εὐαγγελίζου ἡμῖν*». (Μιὰ) «*Πάνυ μὲν οὖν*» (ἄλλη) «*Ἔμοιγε δοκεῖ, πῶς γὰρ οὔ*». (Ἐγώ) *Μάλιστα*. (Τί μποροῦσα νὰ πῶ ὄχι ;) «*Ὥσπερ ἰδιῶτις ἀποκρίνοι, μαθήτρια, ἀποκρίθητι ὀρθῶς, τίς θὰ εἶναι ἡ ἀπόκρισίς σας, μαθήτριαι ;*» (Κάποια) «*Σύμφημι*». Ὁ Γαρδίκας καταχαρούμενος «*Ἰδού*». Γίνεται πάλι ἀταξία «*Ἄς προσέξωσιν αἱ μοθήτριαι, μὴ ἡ μὲν Εὐσνθία μεταβληθῇ εἰς ξηρασίαν, ἡ Ἐλευθερία εἰς Δουλείαν, ἡ Χρυσηὶς εἰς Βρυσηΐδα, ἡ Μαρία εἰς Καρίαν (!) ἡ Καλλιρόη εἰς Κακορόην καὶ ἡ Ἀγγελικὴ εἰς Διαβολικήν*. Ἐγὼ γελάω σιγά. «*Ἄκοσμος εἶ, μοθήτρια, ποῖος ῥῦπος ἔφυγεν ἔρκος ὀδόντων ;*» *Εὐσχήμως καθίσατε, θέλω σώματα Καρυατίδων καὶ κεφαλὰς Μουσῶν*». *Θέλω τὰς μαθητρί ς μου νὰ ὦσιν Χάριτες καὶ οὐχὶ ὀφιοπλόκαμοι Ἐριννύες.*»

Ἀλλὰ χτυπάει τὸ κουδοῦνι καὶ ἔτσι ὁ κλασικώτατος καθηγητὴς φέβγει, ἀφοῦ πρῶτα μᾶς ἔκαμε σωστὲς μαρμάρινες Καρυάτιδες ἄψυχες καὶ νεκρωμένες.

Ἡ κωμωδία ἐτελείωσε, νὰ καὶ τὸ δράμα.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μέσα σὲ μιὰ ἀμφιθεατρικὰ χτισμένη σάλα τοῦ Ἀρσακείου γίνεται τὸ μαθημα αὐτό. Ὁ Ζησίου, πενθοφορώντας ὅπως πάντοτε, παραδίνει. Νέκρα καὶ σιγὴ γύρω του καὶ μέσα σ' αὐτὸ τ' ἀπέραντο νεκροταφεῖο ἡ φωνὴ τοῦ κ. Ζησίου, πλέχοντας τὸν παντηγυρικὸ γιὰ τὸν Παρθενῶνα ἀκούγεται. «*Ἰδοὺ τὸ ἕρμαιον τῶν ἀνθρωπίνων τυχῶν, μία ὀβὶς τοῦ Μοροζίνη κατέστρεψε τὸ ἀριστούργημα τῆς τέχνης, τὸ ἀπαραμίλλου καὶ ἀφθάστου κάλλους οἰκοδόμημα, τὸ ἔξοχον δημιούργημα τοῦ Ἰκτίνου*».

Γυρίζει τὸ κεφάλι του στὴν Ἀκρόπολη δακρισμένος, ἐνῶ τὸ ἀθῶο χτίριο τῆς ἀρχαίας τέχνης ζητάει μὲ κάθε τρόπο νὰ διαμαρτυρηθῇ γιὰ τὸ ἔγκλημα αὐτὸ τοῦ δασκάλου, κρυμμένο σὲ κάποια καταχνιά. Μ' αὐτὴν δὲν τὴν ἐμποδίζουνε οὔτε καταχνιὲς καὶ χιόνια, οὔτε τὴν ἀποροφᾶει ἡ παρακεῖ ροδοχρυση τοῦ ἡλιου δύση καὶ ἡ ζωὴ ποὺ πηγαίνει νόρχεται γύρω του Καὶ οἱ μαθήτριες κλαῖ ε καὶ κλαίω καὶ γὼ μαζί τους γιὰ τὴ νεκρωση τῆς ζωῆς.

«*Κλίνατε τὸ γόνυ, ὦ ἀγαπητὰ κοράσια, πρὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ τέχνη ἀπέπτη ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Περικλῆς. Τὴν Τέχνην αὐτὴν ἦλθε νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ αἰσχρὰ νέα τέχνη ἡ λεγομένη ἀρνουβώ Μακρὰν αὐτῆς, ἀγαπηταί μοι, διότι προσπαθεῖ νὰ ἐνσταλάξῃ τὸ δηλητήριον εἰς τὰς νεαρὰς ψυχάς σας!!*»

Πάει καὶ τὸ δράμα.

Κ' ἔπειτα σοῦ λένε ὅτι ὁ Μιστριώτης ἔχει ἄδικο νὰ λέῃ ὅτι οἱ *Ἀρσακειάδες* διαφέρουνε ἀπὸ τἄλλα κορίτσια ! Ἐγὼ τὸ βρίσκω δικαιότατο. Καὶ φυσικὰ ἀφοῦ μὲ τόνα χερι κρατᾶνε τὴ Γραμματολογία τοῦ Γαρδίκα «*ἦν ἠνθολόγησεν ἐξ αὐτῆς τῆς Γραμματολογίας τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ Μιστριώτη*» καὶ στ' ἄλλο τὴν Καλλιτεχνία τοῦ Ζησίου, δὲ μποροῦσε πιὰ οἱ ἰδέες τους καὶ οἱ πεποιθήσεις τους νὰ εἶναι.. *νέκρες καὶ σαπίλα !* Δὲν εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας μας ; θέλετε καὶ τίποτα ἄλλο ;

ΛΙΓΕΙΑ

γρισε μὲ τὸ συνάδερφό του καὶ τάδειασε δίχως νὰ βγάλῃ λέξη.

«...Κάτι θέλει νὰ μοῦ πῇ», τραύλιζε δλοένα ὁ Θόδωρος Μαβλὴς στὴν ἄλλη ἄκρη.

«Στὸ μπαξὲ θέλει νὰ πάμε, νὰ γλεντήσωμε μαζί», συμπλήρωσε ὁ Γιανακὸς Καρδάρας, γυρίζοντας ἐκείθε καὶ χτυπώντας μὲ τὰ παλαμάκια τὸ ρυθμό.

Ὁ Καρδάρας, ἰδίως ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ τὰ χάλασε μὲ τὴ Μαριώ, δὲν εἶχε τὴν ἀποστροφὴ τοῦ Σκαλτσογιώργου στὶς ἰδιότροπες ὁρμὲς τοῦ Θόδωρου Μαβλὴ καὶ τώρα ἡ θέρμη τοῦ στερνοῦ τὸν διασκέδαζε.

Τὸ τραγούδι καὶ τὸ γλέντι εἶχε ἀνάψει στὸ ἄκρο ἀριστερὸ τοῦ τραπεζιοῦ. Τὸ δεξιὸ σὰ νάχασε τὴν εὐθυμία του ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ἔλειψε ὁ Καραφωτιάς.

«Ἂν εἶναι κεῖν' ἡ στρουμπλούλα ποὺ εἶδα στὸ μπαλκόνι ἐδῶ καρσὶ τὸ δειλινό, χαλάλι του !» ψιθύρισε ὁ Σκαλτσογιώργος στὸ Σακαρέλο, χωρὶς νὰ λάβῃ πάλι ἀπόκριση.

Ὁ βαλτινὸς λοχίας ξανάδειασε τὸ ποτήρι του μιὰ δυὸ φορές, ἀλλάζοντας ἀδιάφορες κουβέντες μὲ τοὺς πλαγινούς του. Δὲν εἶχε τραγουδήσει ὅλο τὸ βράδυ ἀκολευθοῦσε μοναχὰ μουρμουριστὰ τοὺς ἄλλους. Τραγουδιστὴς δὲν ἦταν καὶ δὲν τοῦ ἄρεσε νὰ καταπιάνεται μὲ ὅ,τι δὲ μποροῦσε νὰ τὸ βγάλῃ πέρα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὸ Γ' ἄρθρο τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ «Δυὸ λόγια» θὰ δημοσιευτεῖ στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς.

— Ὁ θίασος τῆς κ. Κυβέλης φεύγει γιὰ τὴ Σμύρνη τούτη τὴ βδομάδα, γιὰ νὰ ἐργαστεῖ ἐκεῖ ὅλη τὴ Σαρακοστή.

— Μαζὶ μὲ τἄλλα ἔργα, θὰ παραστήσει καὶ τὶς «Ἀλυσσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου κ' ἕνα καινούριο μονόπραχτο δράμα του «Στὴν ὀξώπορτα».

— Γιὰ τὰ «Πλεκτὰ τραγούδια» τῆς «Ἑστίας» μᾶς στάλθηκε τὸ ἀκόλουθο τετράστιχο :

Πλεχτοὶ τοῦ νοῦ σου οἱ λογισμοὶ
καὶ τῆς καρδιᾶς σου οἱ πόθοι·
πλεχτὰ καὶ τὰ τραγούδια σου
κάθε πλεχτὸς τὰ νοιώθει.

— Δὲν καταλαβαίνουμε τί θέλει νὰ πεῖ ὁ ποιητὴς καὶ νὰ μᾶς συμπαθᾶει.

— Ὁ Πρίγκηπας Νικολαος, διαβάζουμε στὴν «Ἀκρόπολη», ἀπεκάλεσε τὴ «Φωτεινὴ Σάντρη» «τὸ τελειότερον ἐξ ὅσων μέχρι σήμερον ἔχουν γραφεῖ εἰς τὸ νεοελληνικὸ θέατρο.»

— Δὲν ξέρουμε τὶ ποιά ἐφημερίδα γράφει τὶς κριτικές του ὁ Ὑψηλότατος κριτικός.

— Κάπιος «Περαιώτης» μᾶς στέλνει τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα, ἀφιερωμένο «Σ' ἕναν ἥρωα-ποιητή» :

Χερονομώντας σὰν θεὸς τὴν κούκλα ἔγδυσες, Βέλτιστε,
ποὺ τοῦ γνωστοῦ ἐμπορικοῦ δέχεται τοὺς πελάτες,
τὸ σκονισμένο της παλτὸ σὰν Ἡρακλῆς τὸ τίναξες
καὶ σὰν τομάρι λονταριοῦ.. τὸ φόρεσες στὶς πλάτες.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 !

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕκαστον γραμμάτιον ἰσχῦον διὰ τὴν κλήρωσιν 31 Μαρτίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓΑ ΚΕΡΔΟΣ	**ἐκ δραχ.**	**100,000**
1 Κέρδος	» »	**25,000**
1 κέρδος	» »	**10,000**
3 Κέρδη	» »	**5,000**
8 Κέρδη	» »	**1,000**
418 Κέρδη	» »	**100**
887 Κέρδη	» »	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ